

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204906

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. T82/W2, R Accession No. T 1435

Author MUMUKSHU NARASIMHARAO

Title

This book should be returned on or before the date last marked below.

కరువురోజుల్లో కాయతమ్మ ఇంట్లో

బ్రహ్మరాక్షసి

రాజబుద్ధి

మూటలదొంగ

విచూషకుడు.

కరువురోజుల్లో కాంతమ్మ ఇంట్లో

శర్మ — జానకి

జానకి—ఏమండోయ్. మిమ్మల్నే. రారేం ఇంకా?

శర్మ—ఆ, వచ్చాను, పెట్టేవి నాలుగూ తొందర పెట్టు. వెళ్ళి చదువుకోవాలె.

జానకి—పెట్టడానికి ఇవ్వాల ఏమీ చేయలేదు. కాఫీ మాత్రం తాగి వెళ్ళండి. ఇల్లారండి. ఈపీటమీద కూర్చోండి. ఇండండి కాఫీ. బాగుందా?

శర్మ—కాఫీ బాగుందా అని అడుగుతున్నావా? గివ్వంగా ఉంది. దేవతలు నిత్యమూ సేవించే అమృతంలాగ ఉన్నది అన్నా అనవచ్చు, లేక మన పూర్వులు అయిన ఆర్య ఋషులు తాగే సోమరసంలాగ ఉన్నదీ అన్నా సత్యదూరం కాదు. నీవు కూడా తాగు ప్రేయసీ.

జానకి—ప్రేయసీ లేదు. పిడుగు లేదు. ఛీ ఎట్లా తాగుతారండి.

శర్మ—ఏం?

జానకి—పంచదార లేకపోయె.

శర్మ—కాస్త వెయ్యి లేక పోయినా బా? ?

జానకి—(దీర్ఘాలు తీస్తూ) వెయ్యి లేక పోయినా బా? ?
అబ్బ! ఎట్లా అంటారండి! ఇంట్లో ఉంటేనే వెయ్యిటానికి.

శర్మ—పోనీ బెల్లం వెయ్యలేకపోయినావా ?

జానకి—ఛీ బెల్లపు కాఫీ నా కసలు దోకు. కాస్త తీసితక్కువ అయినా పంచదార వేసుకోవలసిందే.

శర్మ—ఇంకేమి. తీసి కాస్తాక్కువై తే మటుకేం. ఇదే సంతోషంతో తాగుదాం జానకి, ఏమంటావు ?

జానకి—ఏమిటి అనేది. తాగండి ఎట్లా తాగుతారో! ఆప్యాయంగా, ఎంతో రుచిగా ఉన్నట్లు. ఛీ పెధవ కాఫీ చేదు.

శర్మ—చేదు కాదు జానకి. అరి చేదు కాదు. అదొక విధమైన రుచి. ఆ రుచికిగనక మనం అలవాటు పడ్డామా ఇక వదలము. అసలు పంచదార కావాలని కోరము కూడాను.

జానకి—బాగుంది. (నవ్వి) పెగా అదో రుచికూడా నా. ఎట్లా కల్పిస్తారండి. నేను తాగలేనుబాబూ ఈ కాఫీ. పంచదార లేకుండా.

శర్మ—జానకి ఏం జేస్తాం. గడ్డురోజులు వచ్చినయి. ఉన్నదాంతో సరిపెట్టుకోవాలే. తీసి కాస్త తక్కువయినా అందులో ఉండే కొత్తరుచిని గ్రహించటం తెలుసుకోవలె నని చెప్పాను కానూ?

జానకి—మీరు గ్రహించండి. మీరు తాగండి ఆ కాఫీ. అబ్బ. ఎట్లా తాగుతున్నారో.

శర్మ—నేను తాగ గలను చూశావూ జానకి.

నా ప్రక్కన నీవుంటే

నీ ప్రక్కన నేనుంటే

నా ప్రక్కన నీవుంటే

నాకు కాఫీలోకి తీపక్కరేదు సఖి,

అక్కరేదు సఖి,

తీపక్కరేదు సఖి,

జానకి—బాగానే ఉంది. మీ కవిత్వమూ మీరును.

అన్నట్లు మరచిపోయాను. పాడగొస్తున్న దండోయ్.

శర్మ—వస్తున్నది.

జానకి—ఎల్లుండేనండి పండగ.

శర్మ—అవును. ఎల్లుండే.

జానకి—ఎట్లా మాట్లాడుతారో తొణక్కుండా పండగవస్తుంటే ఇంట్లో నాలుగు ఉన్నయ్యేమో చూచుకోవద్దా!

శర్మ—తప్పకుండా చూచుకోవాలె, నాలుగు ఎందుకుండవూ!

జానకి—బియ్యం లేవు.

శర్మ—బియ్యం ఎందుకు లేవు?

జానకి—ఎన్నాళ్ళొస్తాయి వెధవ రేషను బియ్యం. అయినా కరువులో అధికమాసం అన్నట్లు ఎవరినో ఒకన్నే హితుణ్ణి తీసుకొస్తేరి.

శర్మ—తీసుకోస్తే ?

జానకి—అయన తినిపోయినాడు.

శర్మ—ఉఁహ. (చప్పరించి) అట్లా వచ్చినయి రోజులు ఏం జేస్తాము.

జానకి—ఎట్లాగండి. పంగడపూట కూడానూ.

శర్మ—ఉన్న బియ్యం పండక్కు ఉంచి. ఇవ్వాలా రేపూ గోధుమ కొట్టెలు చెయ్యి.

జానకి—గోధుమలు మటుకు ఉన్నయ్యా ?

శర్మ—అవీలేవు? అయితే చూడూ...రే పేవారం?

జానకి—శనివారం.

శర్మ—ఇంకేం. రేపు శనివారం ఉందాము. ఎల్లుండి ఆదివారానికి కరకర ఆకలీ అవుతుంది. బియ్యం ఎట్లాగాలన్న సమస్య తీరిపోతుంది.

జానకి—పిల్లదానికి ?

శర్మ—దానికి మటుకు గిద్దెడు బియ్యం వండిపెట్టు.

జానకి—ఏం దరిద్రం వచ్చిందండీ. కాకపోయినా. మనకే వచ్చినట్లుంది ఈ దరిద్రం అంతా.

శర్మ—మనకు ఒకళ్ళకే కాదే. లోకాని కంతకూ వచ్చింది.

జానకి—లోకాని కంతకూ రావాలనిదే. ప్రతివాళ్ళ ఇంట్లోనూ బస్తాల కొద్దీని బియ్యం ! వీసెలకు వీసెలు పంచ దారా ఉన్నయి.

శర్మ—ఎక్కడ తెస్తున్నారో కనుక్కోకపోయినావు?

జానకి—కనుక్కోవాలే ఏమిది. చీకటి బజారులో కొనుక్కొస్తున్నారు. మీరు కూడా అక్కడే కొనుక్కొస్తే ఏ ఇబ్బందీ ఉండదు.

శర్మ—ఎక్కడుందో ఆ బజారు.

జానకి—ఏమో నాకేం తెలుస్తుంది.

శర్మ—నేను వెతికానే జానకీ ఊరంతా వెతికాను. కుండల బజారు, కూరల బజారు, బట్టల బజారు, గడ్డి బజారు ఇవన్నీ కనపడ్డాయి కాని ఎక్కడా ఆ చీకటి బజారు కనిపించలేదు. వెతికివెతికి చచ్చాను. ఎవ్వరిని అడిగినా చెప్పలేదు. ఏం జేసేది?

జానకి—మీకు ఏదీ కనబడదు. అది నా ఖర్చుం.

శర్మ—అల్లా అనబోకు. నాకు దివ్య సుందరమూర్తి. నీవు కనపడుతున్నావు.

జానకి—నేను కనబడుతున్నాను. అదీ కొంతనయమే. ఎట్లా ఉన్నానో చూశారా ?

శర్మ—ఓ రంభ లాగ ఉన్నావు.

జానకి—రంభలాగా ? ఏమిది కవిత్వ ఏమి కవిత్వ మండీ. రంభ ఇట్లాగే ఉంటుంది కాబోలు చినిగిన బట్టలు కట్టుకొని.

శర్మ—చినిగిన బట్ట గట్టినా నీవు రంభలాగ ఉన్నావు. రంభేమిటి? (ఒక్క గుక్కలో) గతీదేవి, రాగిణి, రాజరాజేశ్వరి, కలభాషిణి, కాంతం, కనకమ్మ, కన్యాకుమారి, తిలొత్తమ

తిరపతమ్మ, మోహిని, మధురవాణి, శుచిమఖ, శుభ్రాంగి,
సునీత, ప్రభావతి, దుక్కిణి, సత్య, కలకంఠి, కనకాంగి.....

జానకి—చాల్లెండి. అపండి అపండి.

శర్మ—(ఆయాసంగా) అల్లా గున్నావు

ఓ చేడియ నీ చీర చెరగులు

నా కళ్ళకు కనుపించవు

కనుపించవు నా కళ్ళకు—గుఖ

నా కళ్ళకు కనిపించవు సఖి

కనుపించవు గుఖి.

శర్మ, జానకి, సుశీ.

జానకి—అబ్బ, ఇది నిద్ర బోకొచ్చిందే. ఎట్లా దీంతో
నిద్రపోవే నా తల్లి చంపక జోలపాట పాడనా ?

(నాలకతో శబ్దము చేసి) హాయి.

హాయి హాయి హాయి అపడలు గాయి.

చిన్న వాండ్రను గాయి శ్రీ వెంకటేశ

అబ్బ, ఎట్లాగే తల్లి నీతో, నిద్రపోవాయె.

శర్మ—ఏమిటే, ఎందుకు ఏడుస్తుంది చంటిది?

జానకి—నా బొంద చస్తున్నా దీంతో, ఒకటే ఏడ్చు
ఆయె. బ్రతిమిలాడినా భయ పెట్టినా నిద్రపోదాయె. ఎట్లా
గండి ?

శర్మ—(కుక్కలాగ అరుస్తాడు) భావ్ భావ్ భావ్.
అమ్మో కుక్క అరుస్తున్నాయేవ్ తల్లి, పెద్దకుక్క. అమ్మో
కరుస్తుండమ్మా నిద్రపో.

జానకి—(నవ్వి) పెద్ద కుక్క వమిటండీ ?

శర్మ—చాలా పెద్ద కుక్క.

జానకి (విరగబడి నవ్వి) చూశావుటే తల్లీ ఎంత పెద్ద కుక్క అరుస్తున్నదో. (నవ్వి) ఇక నిద్రపో అమ్మా.

శర్మ—పిల్లి కూడా వచ్చిందే. మ్యావ్ మ్యావ్. అమ్మో పెద్ద పిల్లి. చూడమ్మా.

జానకి—ఎందు కొచ్చేవే పిల్లీ.

శర్మ—(కీచుగొంతుకతో) అమ్మాయిని కరుస్తా. అమ్మాయిని కరుస్తా.

జానకి—(నవ్వి) పిల్లి కరుస్తుందటే. తల్లీ నిద్రపో... అహ. ఎందుకు నిద్రపోతుంది. అల్లాగ ఏడుస్తూనే ఉంటుంది తెల్లవార్లు. ఎట్లా చచ్చేది ?

శర్మ—అసలు ఎందు కేడుస్తున్నదో కనుక్కున్నావా?

జానకి—దానికి నోరు ఉందా ఏమిటి చెప్పటానికి.

శర్మ—పోనీ నీకుందిగా. ఎందు కేడుస్తున్నదో చెప్ప రాదూ.

జానకి—పాలు చాలలేదు.

శర్మ—పాలు చాలకపోతే మరి ఏం జెయ్యాలే ?

జానకి—ఏంజెయ్యాలె. డబ్బాపాలు తెచ్చిపోయాలె. అవి దొరకకపోయె.

శర్మ—డబ్బాపాలు దొరకనిమాట నిజమే. మరి...

జానకి—ఏమిటండీ మీరు అనటం ?

శర్మ—నేను నీతో ఏమీ అనటంలేదు. నాలో నేను అనుకొంటున్నాను.

జానకి—అనుకోండి. ఒక్క తీరాన పిల్ల ఏడుస్తుంటే.

శర్మ—పాల డబ్బాలు దొరకటంలేదు. పిల్లలు ఏడుస్తున్నారు. ఈ విషయం వెంటనే ప్రభుత్వం వారికి తెలియజేస్తాను.

జానకి—ప్రభుత్వంవారు ఏం జేస్తారండి ?

శర్మ—ప్రభుత్వంవారే చెయ్యలేకపోతే సామాన్య గృహస్తుణ్ణి అరివైరూపాయల జీతగాణ్ణి నేనేం చేయగలనని.

జానకి—బాగానే ఉంది. మీ మాటలు.

శర్మ—బాగుండడం సరేగాని. దాన్ని కాస్త ఊహతో బెట్టే ఉపాయం చూడు.

జానకి—ఇంకా ఉపాయం ఏముంది. అదిగో ఆవు పాలు కుంపటిమీద పెట్టాను. ఆగిన్నె ఇల్లా తీసుకురండి,

శర్మ—ఆ పని ఇందాకే చెయ్యలేకపోయినావా ?

జానకి—పాలవాడు వేళకు వస్తేనా? వత్తి నీళ్ళు పోస్తున్నాడండీ. ఏం కర్మము ఇది.

శర్మ—నీళ్ళు పాలు అయితే పిల్లకు బబ్బుచెయ్యవు. అదీ నయమే.

జానకి—బాగాఉంది. మీరే నేమాటలు. అసలు ఏమిటండీ ఈ ఖర్మం. ఏ వస్తువా దొరకటం లేదు. ఆ పాలు కూడా దొరకటం కష్టం అవుతూంటే.

శర్మ—పంజీస్తాం జానకీ. అల్లాంటిరోజులు వచ్చినయి ఎట్లాగో కొన్నాళ్ళు గడుపుకొంటే...

జానకీ—గడుపుకొంటే ? ? ?

శర్మ—మళ్ళీ అన్నీ చౌక అయిపోతయి పుష్కలంగా దొరకనూ దొరుకుతై.

జానకీ—అమ్మాయీ, తల్లీ ఈ పాలు తాగుతల్లీ. సిద్రపో. ఇంకా కొన్నిరోజులకు కావలసినన్ని పాలు దొరుకుతవలలే అమ్మా. ఇవ్వాళకు సిద్రపో.

(నాలికతో శబ్దముచేసి) హాయి.

ఆడితే ముద్దమ్మ పాడితే ముద్దు.

అందరికి అమ్మాయి అల్లాడుముద్దు హాయి.

—(0)—

జానకీ — శర్మ

జానకీ—పండుగ రేపేనండి.

శర్మ—ఊఁ.

జానకీ—రేపేనండి పండగా.

శర్మ—అరే!

జానకీ—నేను అన్నమాట మీచెవిన బడుతున్నదా?

శర్మ—పడుతున్నది, పండుగ రేపు.

జానకీ—మనం పండగ జేసుకోవాలా ?

శర్మ—చేసుకోవాలా ?

జానకి — చేసుకో వద్దుటండీ ?

శర్మ — సరే. చేసుకొందాం.

జానకి — వాళ్ళ సుందరమ్మ జరించుచీర కొన్నది.
వాళ్ళ ఆయన వద్రాసునుంచి తెచ్చాడట.

శర్మ — ఊఁ.

జానకి — వార్వితమ్మకూడా ఖద్దరుసిల్కుచీర కొనుక్కున్నది.

శర్మ — అరే చాలా తమాషాగా ఉండే!

జానకి — వాళ్ళ రామలక్ష్మీ మరి ఎక్కడసంపాదించిందో ఏమో ఉప్పాడ జరిచీర కొనుక్కొన్నది.

శర్మ — (దీర్ఘంగా) ఊహు. (ముక్తి)

జానకి — మరిచూశారా అంతాకొనుక్కుంటున్నారు.

శర్మ — అవును కొనుక్కుంటున్నారు.

జానకి — మరి ఏమంటారు ?

శర్మ — నాకెందుకూ, నేను ఏమీ అనను. నేను అట్లా ఒకరిని అనేమనిపించాను. ఎవ రే చీరకొనుక్కుంటే నాకెందుకూ ?

జానకి — అదిగాదండీ — మీకు అన్నీ... విప్పిజెప్పాలె ఖర్మం. నాకు చీర కొనరా ?

శర్మ — చీరకొనాలా ? పోనీ, ఈతభాటు కొనకపోతే నేం ? బట్టలు దొరకటంలేదు. దొరికినా చాలాప్రియంగా ఉన్నాయి.

జానకి—ఉంటే మటుక.

శర్మ—ఈ పండగకు మా నేడ్దామని.

జానకి—మా నే స్త్రీ అదరిలో నాకు చిన్నతనంగా ఉంటుంది. అంతా కొనుక్కుంటూ ఉంటే నేను ఇట్లాగే ఉండేదా ?

శర్మ—ఇట్లా ఉండొద్దులే. కాని ఈ ఖరీదులలో చీర కొనలేనని తోస్తుంది.

జానకి—అవును. మీ కట్లాగే తోస్తుంది. రేపు మా అమ్మ వచ్చి, పండక్కి నీ మొగుడు ఏం చీర కొన్నాడే అంటే ఏం చెప్పా లేమిటి ? (గునుస్తూ)

శర్మ—కావలిస్తే ఆ ప్రశ్న మీ అమ్మ అడిగితే, ఏం చెప్పాలా అన్న ఆ విషయం అలోచించి నీవు ఏమి చెప్పాలి సింది అంతా వ్రాసి ఇస్తాను.

జానకి—నా బొంద ఎవరికి కావాలె మీ కవిత్వం.

శర్మ—మరేం కావాలె.

జానకి—చీర కావాలె.

శర్మ—(తనలో) చీరలు చాలా ఖరీదుగా ఉన్నాయి. చీర కొంటానికి ఇరవయ్యరూపాయిలన్నా కావాలె. డబ్బు ఎట్లా వస్తుంది ? ఎట్లా వస్తుందో అని ప్రశ్న ? చీర కొనడమా ? మానటమా అది ప్రశ్న ? ?

జానకి—నా బొంద ఏమిటా గొణుగుడు చీర కొంటానికి ఇంత ఆలోచిస్తున్నాడు. నా ఖర్చు కాకపోతే ఏమి

టిది. నేను చేసుకొన్న పాపం కాబోలు. పూజకొద్దీ పురుషులు అన్నారు. నేను చేసుకొన్న పూజ అల్లాంటిది. (ఏడ్చు గొంతుక) నా ఖర్చు. కొంతమంది సరదాలు ఇట్లు ఇట్టే తీరుతయ్. నోట్లో మాట నోట్లో ఉండంగానే శావలసిన వస్తువులు వచ్చిపడతై.

శర్మ—ఎట్లా వస్తయ్యో.

జానకి—ఏమో. సూరమ్మ పోయినసారి మొగిడితో ఊరికే బెంగుళూరు సిల్కు చీరలు బాగుంటయ్యి అని అన్నదట. అమ్మా, ఆ మర్నాటి కల్లా బెంగుళూరు సిల్కుచీర కొనుక్కొచ్చి ఇచ్చాడు మొగుడు.

శర్మ—ఓరి వీడిని తగలెయ్యి.

జానకి—పద్మావతి సంగతి వింటే మీరు ఇంకా ఆశ్చర్యపోతారు. మొగుడూ పెళ్ళామూనూ...

శర్మ—ఏ మొగుడూ పెళ్ళాం ?

జానకి—అదేనండీ. చెప్పటం లేదూ. పద్మావతీ, పద్మావతి మొగుడున్నా సినిమాకు వెడుతున్నారు.

శర్మ—(ఆశ్చర్యంగా) ఆః. సినిమాకే ! చాలా ఆశ్చర్యం కాదూ ?

జానకి—అందులో ఆశ్చర్యమేముందీ. మీదంతా...

శర్మ—నీవు అన్నావుగా. ఆశ్చర్య పోతావు అని అందుకనే.

జానకి—చాలైంది. అదికాదు సినిమాకు పోతుంటే, ఎవరో ఒక ఆమె కోయంబత్తురు చీర గట్టుకొని అట్లా పోతున్నదట.

శర్మ—ఆఁ. (ఆశ్చర్యమూతో) అరే.

జానకి—పోతుంటే పద్మావతి చూచి ఆ చీర బాగుంది అన్నదట. అంతే. సినిమా చూచి ఆడవాళ్ళ గేటులోనుంచి బైట కొచ్చేసరికి, ఈయన అప్పుడే చీర పట్టుకు నుంచున్నాడు. ఎప్పుడు వెళ్ళాడో, ఎప్పుడు వెచ్చాడో మరి.

శర్మ—వీడిని పాతెయ్యి. ఊఁ. ఎంత తిమాషాచేశాడు.

జానకి—మీ ఎక్కిరింపుల కేం తెండి ?

శర్మ—వెక్కిరించటం గాదు. నాకు చాలా ఆశ్చర్యంగా ఉంది.

జానకి—పెళ్ళాగిరూట అంటే అట్లా గౌరవిస్తారు అందరూను. మీరేమో నోరు తెరుచుకొని అడిగినా మాట్లాడరాయె.

సుశీ—అమ్మా అమ్మా అమ్మా

జానకి—ఏమిటే తల్లీ.

సుశీ—వాళ్ళ జయే మంచి పరికిణీ కుట్టించుకొండే.

జానకి—వింటున్నారా ?

శర్మ—వింటున్నాను.

సుశీ—అమ్మా మణి కూడనే వాళ్ళ అమ్మ నడిగి పూల పరికిణీ కుట్టించు కొంటుండటే.

జానకి—విన్నారా ?

శర్మ—విన్నాను.

సుశీ—మరే. రాధమ్మకుడా, వాళ్ళనాన్నే—పట్టు పరికిణీ, పట్టు జాకెట్టూ, చతురు పైలూ అవన్నీ కొనిస్తాట్టే అమ్మా.

జానకి—నినపడుతున్నయ్యా దాని మాటలు ?

శర్మ—నినపడుతున్నయి.

సుశీ—మరి నాకో ?

జానకి—మీ నాన్న అదగో అడుగు.

సుశీ—నాన్నా నా కొనియ్యవూ ? నాన్నా కొనియ్యవూ ?

శర్మ—... ..

సుశీ—నాన్నా నాకు కూడా కొనియ్యవూ ?

జానకి—ఏమండోయ్. నినపడటంలేదూ ?

శర్మ—(ఉలిక్కిపడి) ఓ నినపడుతున్నయి.

సుశీ—కొత్తపరికిణి కొత్తజాకెట్టు...

శర్మ—కొనిస్తాలే తల్లీ.

సుశీ—సాయింత్రానికి కావాలె.

శర్మ—సాయింత్రానికే ?

సుశీ—రేపేగా పండుగ, తెస్తావా? ఏనాన్నా కొని తెస్తావా నాన్నా ? నాన్నా కొని తెస్తావా ? నాన్నా ?

జానకి—ఏమండోయి మళ్ళీగా. నినపడటంలేదూ ?

శర్మ—చక్కగా వినిపిస్తున్నది. తెస్తానమ్మా.

సుశీ—తప్పకుండా ?

శర్మ—తప్పకుండా తెస్తా.

సుశీ—బట్టే తేకపోతే—

శర్మ—(రుద్ధ క శయి) నా తల్లి తెస్తానమ్మా, ఎట్లా
గో కష్టపడి అప్పులు మునాచేసి తెస్తానమ్మా.

జానకి—తెస్తారా నిజంగా ?

శర్మ—తప్పకుండా తెస్తాను, ఎంతకష్టపడి అయినా
సరే, ఎంతత్యాగం ఏ గాచేసి తప్పకుండా పిల్లదానికి కొత్తబట్టలు కొనిచ్చి దాన్ని సంతోషపెడతాను. అది మనస్సు
చిన్నబుచ్చుకుంటే చూడలేను... చూడూ. ఎవరో పిలుస్తున్నట్లున్నారూ.

శర్మ, గుమాస్తా, జానకీ

గుమాస్తా—శర్మగారు ఉన్నారండీ అమ్మగారూ?

జానకి—ఎవరయ్యా.

గుమా—నేను షాహుకారు గుమాస్తానండీ అమ్మగారూ.

జాన—ఆ, అయితే ?

గుమా—శర్మగారు ఉన్నారా అని అడుగుతున్నానండీ ?

శర్మ—వీడిమంప తెగవచ్చాడూ, లేరని చెప్పు (విప్పర్)

జాన—(పెద్దగా) లేరయ్యా.

గుమా—ఎక్కడికెళ్లారండి అమ్మా ?

శర్మ—బైటకి వెళ్ళారని చెప్ప (విష్పర్)

జాన—ఏమో ఎక్కడికో వెళ్లారు. అయినా ఎందుకూ?

శర్మ—అడగబోకే, ఆమాట అడగబోకు. ఆమామ
కారుకు డబ్బు ఇయ్యాల నేను (విష్పర్)

గుమా—చూ మామ కారుకు డబ్బు ఇయ్యాలనండి.
పాత బాకీ బాపతు వసూలు చేసుకొని రమ్మని పంపారు.

జాన—పాత బాకీ. పాత బాకీ. ఎప్పుడూ పాత బాకే.

గుమా—పోయినదస రాకు బట్టలు కొన్నారండి. నెలా
ఖరకు ఇస్తానన్నారు. ఇయ్యలేదు.

జాన—ఇస్తాడలే వెళ్ళు.

గుమా—అల్లాక్కాడండి. అమ్మా. ఇవ్వాళ వసూలు
చేసుకొని రమ్మన్నారు.

శర్మ—ఇంట్లో లేరని చెప్ప. (విష్పర్)

జాన—ఇంట్లో లేరయ్యా మరి.

గుమా—పోనీ మళ్ళీ వస్తాను లెండి. అమ్మా ఎప్పుడు
వస్తారు ?

జాన—పదిగంటలకు.

శర్మ—అయ్యో, అయ్యో, పదిగంటలకని చెప్పకు
మళ్ళీ వస్తాడు. వీడిదుంప తెగ గొంతుమీద కూర్చుంటాడు
(విష్పర్)

గుమా—పదిగంటలకు మళ్ళీవస్తాను. అడిగి పుచ్చుకోండి, అమ్మగారూ.

శర్మ—పదిగంటలకు రారనిచెప్ప (విప్పర్)

జాన—వస్తే అట్లాగేలే.

గుమా—ను దేహంగా అంటున్నారు రారావమిటండీ ?

శర్మ—రారనిచెప్ప (విప్పర్)

జాన—రారనిచెబితే నమ్మవద్దు. (పై) ఏమోనయ్యా నమ్మకంలేదు.

గుమా—పండగపూట ఎక్కడికెడతారండి ఇంటికి రాకుండా ?

శర్మ—చచ్చాం. (విప్పర్)

జాన—బజారుకెళ్లి అక్కడినుంచి ఏదో ఊరువెళ్ళ తొనన్నరయ్యా.

గుమా—ఎప్పుడొస్తారండి ఊరినుంచి.

శర్మ—రాదు. అసలేరారనిచెప్ప (విప్పర్)

జాన—చాల్లే ఊరుకోండి (విప్పర్) ఏమోనయ్యా ఎప్పుడొస్తారో చెప్పలేదు.

గుమా—సరేలేండి. వచ్చింతరవాత చెప్పండి. మామలకారు గుమాస్తా వచ్చివెళ్ళాడు పాతబాకీ తీర్చకపోతే మర్యాదగా ఉండదని చెప్పండి.

జానకి—సరేలే.

శర్మ—చూశావా. ఇట్లా ఉంచి మన స్థితి, ఏం జేస్తాం. ప్రతి వస్తువ ధరలు పెరిగిపోయినవి. వచ్చే ఆదాయ మేమో చాలదాయె. ఖర్చు, ఆ సాహసకారు ఉన్న వీధిని మనకు నిషేధం. ఇంకో వీధిని నడవాలె.

జానకి—మనకే వచ్చింది ఈ అవస్థ.

శర్మ—అవునులే మనకే. భాగ్యవంతులకు ఏ బాధ లేదు. వాళ్ళకు కావలసినంత డబ్బు ఉంది. ఎంత ఖరీదు అయినా సరే డబ్బు పారేసి కొనుక్కుంటారు.

జానకి—బీదవాళ్ళపని బాగానే ఉంది.

శర్మ—ఎదురు కండదూ. ఆ కుటుంబాలలో ఉన్న నలుగురూ సంపాదిస్తారు. మన మోస్తరు కుటుంబాలలో ఒక్కడేనాయె సంపాదన. అదీ సంగతి.

శర్మ—జానకి

శర్మ—జానకి. ఓయ్. జానకి. ఉన్నావా?

జానకి—ఏమిటి?

శర్మ—చూడూ! ఈ ప్రపంచం అంతా కూడా అట్టిదే సుమా.

జానకి—ఏం?

శర్మ—ఈ విశాల ప్రపంచంలో ఒక్కడికీ కూడా జ్ఞానం లేకపోవటము చాలా విచిత్రంగా ఉంది.

జానకి—ఒక్కడికీ జ్ఞానం లేదూ.

శర్మ—ఒక్కడికీ. ఒక్కడికైనా. కాస్త డయా
డాగ్రాఫీలు లేవుగదా.

జానకి—అంతేనండి. ప్రపంచమే అల్లా ఉంది ఏమిటి
సంగతి ?

శర్మ—చెబున్నాగా. ఇంతమంది స్నేహితులు, బంధు
వులు ఉన్నారు. ఒక్కడికైనా కాస్త తెలితేటలు లేకపోవటం
ఏమిటి అంటా ?

జానకి—ఏమిటండీ అసలుసంగతి ?

శర్మ—ఏముంది ? తల నేలనేసి కొట్టుకొందామా
అని అనిపిస్తున్నది.

జానకి—అయ్యో శర్మమా, సంగతేమిటో చెప్ప
రాదూ, ఏమిటండీ శర్మ ? ఏమొచ్చింది ?

శర్మ—అజ్ఞానులు, అవివేకులని.

జానకి—బాగానే ఉందివ్యవహారం. సంగతిచెప్పలేం!

శర్మ—ఒక్కడూ. ఇయ్యండే. శేషాచారిని అడిగాను
కాస్త డబ్బు ఉన్నవాడు కదా అని. వాడి భార్య కడుపుతో
ఉండట.

జానకి—ఉంటే ?

శర్మ—ఎప్పుడేమి అవసరం వస్తుందో, చేతిలో ఉన్న
డబ్బు కర్చు చేయకూడదు అన్నాడు.

జానకి—నిజమే మరి.

శర్మ—వాడి తలకాయ, అయితే మటుకు స్నేహితుణ్ణి కదా, ఒక వాతిక రూపాయలు అప్పు ఇస్తే వీడి సొమ్ము అంతా అయిపోయినట్లు దిగులుముఖం పెట్టాడు. వెధవ. తన భార్య కడుపుతో ఉందా.

జానకి—మరి ఆయన భార్య కనే నెల లేమో

శర్మ—కనే నెలలు. ఏమిటో వెధవసాకు. అయినా మన కర్మం కాకపోతే ఆ అమ్మాయి సరిగ్గా ఈ పండగ కే కంటానని కూర్చోటం ఏమిటి?

జానకి—మరీ బాగుందండోయ్, ఇంతకూ ఏం జేశారు?

శర్మ—ఏదో చేశాను. ఇదిగో, ఈ పరికిణీ చొక్కా అమ్మాయి కియ్యి. నీకూ ఇదిగో చీర...

జానకి—ఈ చీరా, పండగ బహుమానం ఇది. అయ్యో, అయ్యో, నలభైయ్యో నెంబరు ముతకచీర, చాలై ఊరుకొండి.

శర్మ—జానకీ, చీరలో ఏమీలేదు, చూస్తున్నావుగా, అవస్థలు, ప్రేమతో తెచ్చాను, కట్టుకో, నన్ను సంతోషెట్టు ఏడ్చించక. దీనికి తోడు ఓ గేయము కూడా—నీకు పండగ కానుకగా ఇస్తున్నాను.

జానకి—రెవిక గుడ్డ...!

శర్మ—రెవిక గుడ్డ కాదే, పడ్యం లాంటిది. విను,

ఏ చీర గట్టితే నేమీ

మా కాంత

ఏ రెవిక తొడిగితే నేమీ

వెన్నపూసా మనసు, కన్నతల్లీ ప్రేమ
ముత్యాలు వర్షించే ముద్దుల మోము
పచ్చని మోము నా, కస్తూరి బొట్లూ
ఏ చీర గట్టితే నేమీ

నూ కాంత

ఏ రెవిక తొడిగితే నేమీ.

జానకి, సుందరమ్మ, నీతమ్మ—పదేళ్ళపిల్ల

సుం—ఏం జానికమ్మ ఒదినా ఏంజేస్తున్నానూ ?

జా—రా సుందరమ్మ వొదినా రావమ్మా కూర్చుం
దాము. అదిగో నీతికూడా వస్తున్నదే. రావేనీతా.

నీత—ఏం అత్తా, తీరిగ్గా కూర్చున్నావు. భోజనాలు
అయిపోయినైగా.

జాన—అయిపోయినయమ్మా. మీ మావయ్య భోం
చేసి పడుకొన్నారు. నే నిట్లా నడుం వాల్చాను.

సుం—ఏం జేశావు వదినా పండగ పిండివంటలు ? ఆ
సంగతి చెబుదూ.

నీత—మాయింట్లోనే గారెలూ, ఆవడలూ చేశారు
అత్తయ్యా.

జాన—మాయింట్లో ఏంజేశారు వదినా ?

సుం—బొబ్బట్టు చేశాను వదినా.

నీత—మైదాపిండి ఎక్కడ దొరికింది అత్తయ్యా?

జాన—మైదాపిండిమాట అట్లాఉంచు సెనగపప్పు కావద్దూ? అదెట్లా సంపాదించారమ్మా?

సు—మీ అన్నయ్య ఎట్లాగో సంపాదించారు వదినా. ఆయనకు చాలామంది తెలిసినవాళ్ళు ఉన్నారులే. అంతా పంచదార లేదనీ, మైదాపిండిలేదనీ, బియ్యలేవనీ నానా అవస్థా పడుతున్నారా, మాకు ఆ ఇబ్బందిలే దమ్మోయ్. మీ అన్నయ్య అన్నీ తెచ్చిపడేశారు. ఎట్లా తెస్తాగో మరి.

నీత—ఆయనకు అంతా తెలుసు అత్తయ్యా.

సుం—మీ యింట్లో ఏ జేసుకొన్నాగో చెప్పలేదమ్మా వదినా.

జాన—మా అన్నయ్యకు అంతపలుకుబడి ఉంటే మా కేంతక్కువ. అన్నయ్య ఇప్పించాగో ఏమో మరి అన్నీ తెచ్చి పడేశాగమ్మా మీ అన్నయ్యకూడా.

సుం—ఎట్లా, ఎట్లా, అయితే ఏమేమి చేశావు చెప్పవూ?

జాన—ఏముందీ, మా ఇంట్లోనూ బాబ్బట్లుచేశాను. ఎన్నో చెయ్యలేదు. వదినా. పిల్లలకు మాకు సరిపోయేలాగున చేశాను. అంతే. కాస్త మినప్పప్పునానబోసి నాలుగు గారెలుచేశాను. సరే పులిహారం ఎట్లాగూ తప్పదుకదా. ఇక ఎటొచ్చి పిల్లది నాలుగుతింటుందని కాసిని చక్కిరాలు చేశాను, అంతేనమ్మా.

నీత—అబ్బో, ఎన్నిచేశావు అత్తయ్యా.

జాన—ఏ లాభం, అమ్మా, పండగపూట నాలుగుగా చేసుకొన్నది తింటానికేనా...

సుం—మరి ఎందుకు ?

జాన—అవునా, మీ అన్నయ్యా ఏజేశారనుకొన్నావో వదినా, ఇద్దరు స్నేహితులను లాక్కొచ్చారమ్మా. పనివేళా, దాంతో ఒక్కముక్క అయినా మిగులలేదు.

సుం—పోసిలే వదినా బాగానేజరిపావో పండగ.

జాన—ఏమిటోసమ్మా కొండ రే ఏదోఒకటి చేసుకొని పండగ పండగని చంకలుకొట్టుకొంటారు నాకు నాలుగు సిండివంటలన్నా చేయండి ఏమీతోచడమోయ్. చెప్పొద్దూ, ఇంకేమన్నా చేసేనా అంటే ఆయనే వద్దన్నారు. పోసిలే, ఈ పండగకు ఇల్లాగ పోసిద్దామని ఊరుకొన్నను. ఈతభా మైసూరుపాకం. రసగుల్లా, చెయ్యాలె. దేముడు దయడం లు మైసూరుబజ్జీయా, హల్వా, అరిసెలు... చెయ్యాలని ఉంది.

నీత. సుం—ఎంత అదృష్టవంతురాలవు వదినా.

నీత—మూలమ్మనుకూడా అడుగుతా అవన్నీ చేయమని.

జాన—ఎందుకూ నీతా, ఈతభా పండగకు నీవు మాయింట్లోకి భోజనానికి వద్దువుగాని.

సీత—సరే వస్తాను అత్తయ్యా.

సుం—నేను మటుకూ, నేనూ వస్తాను.

జాన—రా వదినా, తప్పకుండా రా, వస్తే పెట్టలేక పోతామా.

సుం—అది సరేగాని కొత్తచీర కొనుక్కొన్నావా ఈపండగకు.

జాన—నువ్వు ?

సుం—ఏమోనమ్మా బట్టలుదొరకటంలేదు. దొంకినా మండిపోతున్నయ్. ఎక్కడకొంటూం వదినా? అందుకని నేనే వద్దన్నాను. కొత్తచీర ఒకటి పెట్టెలోఉందిలే. దాంతో గడిపేస్తాను.

జాన—నిజమే వదినా బట్టలు మరీమండిపోతున్నాయి—కాకపోయినా, నేనూ అట్లాగే అన్నాను మీ అన్నయ్యతో. అంటే ఆయనవిక ఏదో ఒకచీర కొద్దిఖరీదుగలది తెచ్చారు. పండగరోజున నేను కొత్తచీర కట్టుకోకపోతే ఆయనకు పిచ్చిగా ఉంటుందట.

సుం—నూ ఆయనకూ పూర్వం అట్లాగే పిచ్చి పిచ్చిగా ఉండేదటగాని, ధరలు మరీ పెరిగిపోయ్యేసరికి. ఇప్పుడు అంతపిచ్చిగా ఉండటంలేదుట.

జాన—(నవ్వి) బాగాఅన్నావువదినా, ధరలు ఇట్లాగే ఉంటే అన్నిపిచ్చులూ కుదురుతయ్ .

సుం—కాని ఎల్లకాలం ఇల్లాగే ఉంటయ్యా ఈమండి పోయిన ధరలు.

జానకి—ఎందు కుంటాయిలే.

సుం—ధరలు తగ్గగానే, నాలుగు మంచి చీరలు కొనుక్కోవాలె వదినా. పెద్దాపురం సిల్కు చీరలు నాలుగునూ, కోయంబత్తూరు చీరలు ఓ నాలుగునూ.

జానకి—నేను అదే చూస్తున్నా. సంవత్సరాదికైనా తగ్గితే బాగుండును వదినా.

సుం—ఈ సంగతి విన్నావా వదినా. మంచిదే సమయానికే జ్ఞాపకం వచ్చింది. రేపు జనవరి ౨౬ తారీఖున మన దేశం స్వతంత్ర దేశం అవుతుండటం. ఆ రోజున ఎన్నో మంచిమంచి పనులు చేస్తారట. అంతా అనుకొంటున్నాడు. వదినా.

జానకి—ఏం మంచి పనులు వదినా ?

సుం—అదే చెప్పొస్తున్నా. నీవు నూటకు అడ్డం వచ్చావు—ఏమిటీ అంటే చాలా కాలమంచి జైలులో ఉన్న వాళ్ళను వదిలేస్తారట. గవర్నమెంటు ఉద్యోగస్థులకు నాలుగు నెలల జీతం ఊరికే ఇస్తారట. మరి ఆడవాళ్ళకోసం ఒక గంట మూడు—సరిగ్గా ఒక గంటసేపు—మధ్యాహ్నం బట్టలు అంటే చీరలూ రెవిక గుడ్డలూ, అవీ, నవరసులూ చౌకగా అమ్మిస్తారట వదినా.

జానకి—(సంతోషంతో) ఎవరూ ?

సుం—ప్రతి ఊళ్ళోనూ కలెక్టరు దగ్గర ఉండి అమ్మి
స్తాడట.

జానకి—తమాషే వదినా డబ్బు ఉండికొనుక్కుంటే
బాగుండును. ఇప్పటినుంచీ కాస్తకాస్త వెనకైయ్యి. నేను
వేస్తాను. ఇద్దరం కొనుకొందాం. ప్రొద్దుగూక వచ్చింద
మ్మోయ్.—వెడతాను వదినా—రావే సీతా వెడతాము.

.....

శర్మ—జానకి చాలా బాగుంది. నీ మాటలు అన్నీ
వింటున్నాను. అద్భుతంగా ఉంది నీ నటన. పండగ బాగా
గడిచిపోయింది. అట్లా ఉండాలె నేర్పు.

జానకి—(నవ్వి) మరి ఏం జేస్తామండీ. నలుగురిలోనూ
చిన్నతనం పడతామా ?

శర్మ—రైట్ అసలు జీవితమే అట్లాగ వెళ్ళబుచ్చాలె.
రైట్.

బ్రహ్మ రాక్షసి

బరటవ రంగం

[స్థలం:-మంగళగిరి, గుంటూరు మధ్య రోడ్డుమీద సత్రం. రాత్రి పది గంటలు. సుబ్బిశెట్టి, రత్తయ్య మాట్లాడు గుంటూరు ఉంటారు. హాలులో:-హాలులో చాలాభాగం చీకటి ఒకమూల ఆముదం దీపం. కాలం:-యూజెయేండ్ల క్రితం.]

సుబ్బిశెట్టి—దణ్ణెంమీద బట్ట సూస్తుండంగానే తగలడిపోయిందంట నిజమేనా ?

రత్తయ్య—నిజంగానయ్యా. అబద్ధం చెప్పిందాకా వాళ్ళ కేం కర్కంటా ?

సుబ్బిశెట్టి—ఏమోలే, మనం సూళ్ళేదా గదా. మన కళ్ళకు కనబడేది కాదాయె !

రత్తయ్య—మన కళ్ళకు కనపడకపోతే మటుకు ఉండవంటావా ?

సుబ్బిశెట్టి—ఏమో !

రత్తయ్య—ఆమాటకొస్తే మన కళ్ళకు కనపడనిది ఎన్ని లేవు !!

సుబ్బిశెట్టి—ఏమున్నయి అంటావ్ ?

రత్తయ్య—ఏమున్నయ్ అంటావా. అనేకండన్నయి

సుబ్బిశెట్టి—ఏమున్నవి చెబుతూ ?

రత్నయ్య—చెప్పటానికేం ? గాలి మన కళ్ళకు కన పడుతుందా చెవుదూ ఎక్కడిదాకానో పోతావు ?

సుబ్బిశెట్టి—అయితే కొన్ని దయ్యాలు కళ్ళకు కన పడతై అంటారు. అదేంది ?

రత్నయ్య—కొన్ని కనబడతై సుబ్బిశెట్టి. మానాన్న ఒకసారి దయ్యంతో మాట్లాడుతూ నడిచాడు.

సుబ్బిశెట్టి—ఎట్లాగయ్యా ! ఏం జరిగిందేంటి ?

రత్నయ్య—మా నాన్న ఒకసారి పలనాడు వెళ్ళి వస్తున్నాడయ్యా !

సత్తెనపల్లిలో భోజనం చేసి గుంటూరు వస్తున్నాడు. దారిలో చీకటి పడ్డది. రోడ్డుకు రెండువైపులా రావి చెట్లు ముట్టిచెట్లొబ్రవ్కొండంగా పెరిగిఉన్నాయి. కొంచెంమబ్బుపట్టింది. చీకటి భయంకరంగా ఉంది. మా నాన్నకు భయం వేసింది. అప్పుడేం చేస్తాడు ! గుంటూరు ఇంకా నాలుగైదుమైళ్ళ దూరంలో ఉంది. తోడు ఎవ్వరు లేరు.

సుబ్బిశెట్టి—ఒక్కొక్కప్పుడు అట్లా గే అవుతుం దయ్యా !

రత్నయ్య—అప్పు డేమైంది అనుకొన్నావు. ఎవరై నా కాస్త తోడు ఉంటే బాగుండురా భగవంతుడా ! అని అను కొన్నాట్టమా నాన్న. ఇంతలో ముందు పది బారల దూరంలో ఒక మనిషి కనబడ్డాట్ట.

మా నాన్నకు భయం వేసి ఎవరు వారు అనికేక వేశాడు, ఆ ముందు వెళ్ళే మనిషి ఆగాడు ఈయన వచ్చిందాకా. ఏ పూరయ్యా మీది అని అడిగాడు మా నాన్న. ఆ మనిషి ఏదో ఊరు పేరు చెప్పి తానూ గుంటూరు వస్తున్నా నని చెప్పాడు.

సుబ్బి శైటి—ఆమనిపే దయ్యం అంటావా ?

రత్తయ్య—వినవయ్యా మరి. ఇద్దరూ పిచ్చాపాటి మాట్లాడుకొంటూ నడిచారయ్యా.

ఆ మనిషి మా నాన్నతో అన్నాడట. ఈ ప్రాంతాల దగ్గూరు లున్నయ్యండి. చీకటి పడ్డ తరువాత ఒంటరిగా నడవ కూడదు అని.

మనం ఒకరికొకరం తోడుగా ఉన్నా గదా. మరేం భయం లేదులే అని మా నాన్న ధైర్యం చెప్పాడట.

ఇద్దరూ కలిసి నడుస్తున్నారయ్యా. ఊరి దగ్గరకు వచ్చారు. దూరాన ఎవరో గడ్డిమోపులు మోసుకొని పోతున్నారు.

బ్రతికామయ్యా ఇక మనకు భయం లేదు అన్నాడు మా నాన్న.

ఆ మనిషి 'నిజమేలే ఇక నీవు పో' అన్నాడట.

ఇదేమిటబ్బా, ఇట్లా అంటాడు; తనుకూడా గుంటూరు వస్తానన్నాడుగా అని అనుకొని మా నాన్న ఇటు చూసేసరికి ఆ మనిషి లేచటయ్యా! మాయ మైనాడు !

సుబ్బిశెట్టి—దయ్యమైనా కాస్త మంచిడు. ఏమంటావు రత్తయ్యా ?

రత్తయ్య—అదేదయ్యా నేను చెప్పేది ?

సుబ్బిశెట్టి—మరి, కొన్ని దయ్యాలు ఏడి పిస్తయ్యట గదయ్యా ?

రత్తయ్య—అవి చిలిపి దయ్యాలు సుబ్బిశెట్టి.

సుబ్బిశెట్టి—అయితే.....దయ్యా ల లో కూడా మంచి సెడ్డలున్నాయంటావు.

రత్తయ్య—మనుష్యులలో లేరూ అట్లాగే వాటిలో కూడా.

అందులో కొన్ని లంబాడీ దయ్యాలని ఉంటే సుబ్బిశెట్టి—అవి పట్టుకొంటే వదలవు.

సుబ్బిశెట్టి—అయితే లంబాడీ దయ్యాలు, బ్రాహ్మణ దయ్యాలు, కోవ.టి దయ్యాలూ ఇల్లాగ ఉన్నయ్యంటావా ?

రత్తయ్య—ఎందుకుండవయ్యా ?...కాని కోమటి దయ్యాల మాటమాత్రం నేను వినలేదు.

సుబ్బిశెట్టి—బ్రాహ్మణ దయ్యాలూ ?

రత్తయ్య—కావలసి నన్ని...బ్రహ్మరాక్షసు లంటారు వాటిని.

సుబ్బిశెట్టి—అవి మనుష్యులను పీక్కు తింటయ్యగా?

రత్తయ్య—అన్నీ పీక్కు తింటయ్యా! కొన్ని మంచివి ఉంటయ్య.

సుబ్బి శెట్టి—అయితే...మంచివాళ్ళు దయ్యాలెందుకవుతారు ?

రత్తయ్య—ఏదో, పాపంవల్ల కొంతకాలం ఆ రూపంలో ఉంటాయట. నర జన్మలో ఏం బుద్ధులుంటాయో దయ్యం అయినా ఆ బుద్ధులే ఉంటాయి.

సుబ్బి శెట్టి—అంతేలే రత్తయ్యా. మనిషి మారితే మససు మారుతుందా ?

రత్తయ్య—బాగా చెప్పావు !

ప్ర : సత్రపు నౌకరు సోమయ్య

సోమయ్య—ఏమిటి బాబయ్యా ప్రొద్దుపోయిందా కాకూకుండరు ?

సుబ్బి శెట్టి—ఏదో ఎఱగవు బోకాభిరామాయణం మాట్లాడుకొంటున్నాము.

సోమయ్య—ఏటండీ బాబూ ?

రత్తయ్య—ఏదో దయ్యాలసంగతి మాట్లాడుతున్నాము సోమయ్యా.

సోమయ్య—దయ్యాల సంగతా అండి. బాబయ్యా దయ్యాలున్నా యంటారా బాబయ్యా ?

రత్తయ్య—ఎందుకులేవూ ? మనశాస్త్రాలలో ఉన్న సంగతేగా ?

సోమయ్య—మనశాస్త్రాలలో ఉందండి బాబయ్యా, సిర్రమేనడి; నానూ ఇన్నాను గాని ఎప్పుడూ సాడలేదండీ!

సుబ్బి శైట్టి—నవ్వా ఏన్నావు సోమయ్యా ?

రత్తయ్య—దయ్యాల సంగతే ?

సోమయ్య—దయ్యాల సంగతి, ఇన్నాను బాబయ్యా

సుబ్బి శైట్టి—ఏమిటి సంగతి. నిజంగా ఉన్నాయంటావా ?

సోమయ్య—ఉన్నయింటారు బాబయ్యా! మనకేం తెలుస్తదండి !

రత్తయ్య—ఎక్కడదాకానో ఎందుకు ఈసత్రంలో ఒక దయ్యం ఉందని చెప్పకొంటారు. మానాన్న చెప్పాడు.

సుబ్బి శైట్టి—ఈసత్రంలోనా! ఛా అబద్ధం.

రత్తయ్య—సూ నాన్న చెప్పాడయ్య నిజమో అబద్ధమో !

సుబ్బి శైట్టి—ఏం దయ్యం ?

రత్తయ్య—బ్రహ్మణ దయ్యం.

సుబ్బి శైట్టి—బ్రహ్మరాక్షసే!—చచ్చాం. నిజంగానా పరాసికాలాడుతున్నావా రత్తయ్య ?

రత్తయ్య—పరాసికం కాదు. ఈసత్రంలో ఎన్నాళ్ళ నుంచో ఉన్నది.

సుబ్బి శైట్టి—ఎన్నాళ్ళనుంచో ఉంటే సోమయ్యకు తెలియకుండా ఉంటుందా?— ఏం సోమయ్యా ?

సోమయ్య—ఏటి బాబూ ?

సుబ్బి శైట్టి—ఈ సత్రంలో దయ్యాలున్నయ్యా ?

సోమయ్య—(నవ్వి)—ఈడి దయ్యం యాడిది బాబూ?

రత్తయ్య—అదికాదోయ్. ఈసత్రంలో ఒకదయ్యం ఉందని అంతా అనుకోంటారా, అనుకోరా చెప్పు?

సోమయ్య—ఎవరు అనుకొంటారు బాబయ్యా. నాను ఇనలేదండీ.

సుబ్బిశెట్టి—నీవు అట్లా అంటూ వేం రత్తయ్యా. నన్ను భయపెడదామనా నీ ఉద్దేశం?

రత్తయ్య—ఛా ఛా నిజంగానయ్యా. ఈసోమయ్యకు సరిగ్గా తెలియదు, సోమయ్యా నీవువచ్చి ఎన్నాలైంది?

సోమయ్య—ఏడాదిపైనే అయింది బాబూ.

రత్తయ్య—అట్లాచెప్పు. ఆందుకే నీకు సరిగ్గా తెలియదు. మానాన్న అబద్ధం ఎందుకు చెబుతాడు.

సుబ్బిశెట్టి—టూలయ్య ఏమిచెప్పేదో చెబుదూ?

రత్తయ్య—ఈ సత్రంలోనో, మరి ఈ ప్రాంతాల్లోనో ఒకబ్రహ్మరాక్షసి ఉందని... అర్థరాత్రివేళ ఈప్రాంతాల వేడఘోష వినపడుతూ ఉందనీ, ఆయన చెప్పాడు. ఏమోయ్ సోమయ్యా నీవు ఎప్పుడూ వినలేదూ?

సోమయ్య—నాను ఇనలేదండీ - నేను మొద్దునిద్ర పోతానండీ.

రత్తయ్య—పోనీ చూడకపోతే మానే- వేడ ఘోష వినలేదూ?

సోమయ్య—ఏదో సేంటండి బాబయ్యా ఎదవ గోసలతో నాకేం పవండి బాబయ్య- నాపని నే నూచుకొంటానండి- ఓరి గోసా నాకు పట్టదు బాబయ్యా !

రత్తయ్య—అదిగాదు సోమయ్యా, బ్రాహ్మలు చదివే మంత్రాలు! అర్థరాత్రి అప్పుడు అల్లాంటి మంత్రాలు నీ వేమైనా విన్నవా?

సోమయ్య—ఇనలేదండి బాబు, నా నెప్పడూ ఇనలేదు.

సుబ్బిశెట్టి—అస లెందుకొచ్చిన ఘోష. రత్తయ్యా మనం లేచిపోదాం రావయ్యా.

సోమయ్య—యాడిపోతాడు బాబయ్య ?

సుబ్బిశెట్టి—గుంటూరురోడ్డు ఎక్కుదాం. మెల్లిగా నడిస్తే తెల్లవారేసరికి గుంటూరు పోలేమా ?

రత్తయ్య—పోలే కేం ?

సోమయ్య—పోవచ్చుచుగాని బాబయ్యా చార్లొ దొంగలబయం అండి ! దగ్గరున్నవి లాక్కొని వదిలేస్తేనయ మేనండి. బట్టకూడా లాక్కొని గోచీపెట్టి పంపిత్రారుగందా! అదే వచ్చిన కర్కం బాబయ్యా -

సుబ్బిశెట్టి—చచ్చాము రత్తయ్యా. అటెళ్ళితే దొంగలు, ఇక్కడంటే దయ్యాలు ! ఎట్లా సావటం.

రత్తయ్య—అప్పడే దయ్యంవచ్చి మీదపడ్డట్లేభయ పడతావేం సుబ్బిశెట్టి? ఏదో మాటలు వచ్చినై కాబట్టి కబుర్లు చెప్పుకున్నాం మరేమీ భయములేరులే, పడుకో.

సోమయ్య—ఇన్నాళ్ళబట్టి నేనుండ లేదండి. దయ్యం ఉంటే నాకంట బడకుండా ఉంటుందా ?

మరేం భయంలేదు పడుకోండి.

బాబయ్యా-శివాజ్ఞ లేనిది నీమ అయినాకుట్టదు బాబు

రెండవ రంగము

[సత్రం బైట వసారా]

(సోమయ్య — అతని భార్య పడుకొనిఉన్నాడు!.
హాలులో నిద్ర పోతున్న వాళ్ళ గురకలు విసపడుతూ ఉంటవి
దూరాన కుక్కలు అరుస్తూ ఉంటవి)

లక్ష్మి — ఓయ్. నిన్నే...ఏం నిద్ర అది...అదిగో.
నిన్నే నయ్యా...లెగమంటే...ఏంటయ్యా.

సోమయ్య—(కదిలి-మూల్చి-మళ్ళీ నిద్రపోతాడు)

లక్ష్మి—ఏం నిద్రయ్యా...అంత మొద్దునిద్ర అయి
తే...ఎట్లగుంట ! నీక్కూ సెపట, లెగమంట !

సోమయ్య—(కోపంతో) ఏయ్. ఉండవే బ్రహ్మ
రాచ్చనీ. ఊచకోరాదూ...ఏంటి గోల? నిద్రలో ఉన్నోణ్ణి
లెగగొడతా వేందే ?

లక్ష్మి—అయ్యో, ఏంటయ్యా ఆనిద్ర ఇంటున్నావా.

సోమయ్య—ఏంటది ?

లక్ష్మి—నీ కిసపడటం లేదంటయ్యా? సెఫ్టల్లో సెట్లు మొలిసినయ్యాంట !

సోమయ్య—ఏంటే నీ ఎర్ర కాలిపోను.

లక్ష్మి—ఏందో దొడ్డి వసారాలో మడుసులున్నట్టుం దయ్యా, ఆ చప్పడేందంట ! ఎందో గొణుకుడులాగుంది ! ఏంటయ్యా అది !

సోమయ్య—ఆ, కోమటాయన ఆళ్ళూ నూట్లూగు కొంటున్నారేమో - తెయ్యే !

లక్ష్మి—అర్థరాత్రప్పడు ఏం మాటలయ్యా ! కాస్త ఎళ్ళి నూసిరావయ్యా !

సోమయ్య—ఇప్పడేంటి నూసేది, పడుకోయే !

మూడవ రంగము

(సత్రం దొడ్డివైపు వసారాలో ఇద్దరు మనుష్యులు)

దీక్షితులు—యాజులూ శుక్రోదయం అయింది లే.

యాజులు—అయితే దీక్షితులు గారూ ఇప్పడే బయలుదేరుదామా ?

దీక్షితులు—బయలుదేరితే బయలుదేరనూ వచ్చు సూర్యోదయం అయ్యేసరికి మనం మంగళగిరి చేరుతాము.

యాజులు—నృసింహస్వామి దర్శనం చేసుకొని ఈ పూట అక్కడ ఉందాం.

దీక్షితులు—అల్లాగ కానీయ్. అయితే బయలు
దేదదామా.

యాజులు—కాలకృత్యాలు తీర్చుకొందా.

దీక్షితులు—శూర్పు దిశగా వెళ్ళితివా నాలుగైదు
ఫర్లాంగుల దూరంలో అనుకూలంగా ఉంటుంది వెళ్ళు. నేను
వెళ్ళి వచ్చాను. అక్కడే స్నానానికి అనుకూలంగా ఉంది.

యాజులు—సరే నేను ఇప్పుడే వస్తాను. నీవు
ఇక్కడే ఉండు.

దీక్షితులు—అల్లాగే. వేదం వల్ల వేస్తూ ఉంటాను.
చప్పున రా.

నాలుగవ రంగం

(మళ్ళీ సత్రంముందుగది. సోమయ్య, భార్య)

లక్ష్మి—ఇదిగో ఒక మాట. లెగవయ్యా అదేం
టయ్యా-ఒరో ఏడుస్తున్నట్లుంది.

సోమయ్య—ఏటే. నీదంతా వోసాద!

లక్ష్మి—అదేం గొణుగుడయ్యా. ఓరినో గొంతు
నులిమి సంపేత్తున్నట్లుంది! ఆగొణుగు డేండుయ్యా ఎప్పుడూ
లేదు.

సోమయ్య—ఏంటే. మాయ గోల పోయి సూడ
రాదూ?

లక్ష్మీ—నాకు భయం కాదటయ్యా.

(హాలులోనుంచి సోమయ్య ! లక్ష్మీ ! రండి అని కేకలు)

ఆరు పిలుస్తుండారయ్యా.

సోమయ్య—వత్తుండాను బాబయ్యా, రాయె అయ్య
గారు పిలుస్తుండారు.

లక్ష్మీ—కాత్తుండు. వత్తున్నా ... నీవు ఒక్కడివి
ఎళ్ళకు. వత్తుండా నుండు.

అయిదవ రంగం

[స్థలం హాలు]

(సోమయ్య, లక్ష్మీ, రత్తయ్య, సుబ్బి శైట్టి, అంతా

హాలులో కూర్చుంటారు గుసగుసలు)

రత్తయ్య—సోమయ్య, ఏమిటా శబ్దం ?

సోమయ్య—మడుసులేనా ?

లక్ష్మీ—మడుసు లోడు ఉండారయ్యా అడ.

సోమయ్య—ఆ గొణుకు డేది తమాసగుండే !

సుబ్బి శైట్టి—ఎవరో మంత్రాలు చదువు తున్నట్లుం
దయ్యా.

లక్ష్మీ—అదేటి బాబు తమాసగుంది.

రత్తయ్య—వేదం అంటే అదే.

సోమయ్య—ఏదమేనా బాబయ్య !

సుబ్బిశెట్టి—అయితే రత్తయ్య మనం ఇందాక అనుకొన్నాము!! అదేనంటావా?

రత్తయ్య—ఇంకా సందేహం ఎందుకు అది వేదఘోష చెలియటం లేదూ?

సోమయ్య—(భయంతో) ఏద గోస. లే ఇదేనా బాబయ్య!

రత్తయ్య—ఇదేనయ్యా ఖర్చు!

సోమయ్య—అయితే ఆ బ్రహ్మరాచ్చసేమో.

లక్ష్మి—రాచ్చసీ గీచ్చసీ అనబోకమయ్యా, ఆయనకు కోపం వస్తుంది.

ఎందుకండీ ఆ బ్రహ్మరాచ్చసి అట్లంటుంది?

రత్తయ్య—అది వేదఘోష అని చెప్పటం లేదూ నీకు.

సోమయ్య—ఓర నీయాదగోస బంగారంగాను. ఎప్పుడు లేదు యీగోస ఇదేంటంట!

సుబ్బిశెట్టి—సోమయ్యా, గొంతు అంతా మనిషి గొంతు లాగేడండే!

లక్ష్మి—అచ్చంగా మడిసి గొంతే!

సోమయ్య—అంతే బాబయ్యా అంతా మడిసి గొంతే నండి!

రత్తయ్య—ఇది బ్రహ్మరాక్షసే ఇంకా సందేహం ఎందుకు.

సుబ్బి శెట్టి—ఇందాక నీవు చెప్పావుగా ఈ ప్రాంతాల
ఒక బ్రహ్మరాక్షసి తిరుగుతూ ఉంటుందని. నీవు అన్నట్లే అదీ
రావలం తమమాగా లేదా ?

రత్తయ్య—మనకర్కం ఇప్పుడెట్లాగంట ?

సుబ్బి శెట్టి—సోమయ్య అటు వెళ్ళి కాస్త తొంగి
చూడక్కూ. అసలేమిటో తెలుస్తుంది.

రత్తయ్య—ఎందుకయ్యా చూడటం ?

సుబ్బి శెట్టి—అసలు ఏమిటో తెలుస్తుంది దయ్యమో?
మనిషో ? మరీఏమిటో !

రత్తయ్య—దయ్యం కాదయ్యా బ్రహ్మరాక్షసి, వేదం
చదువుకొన్న బ్రాహ్మణు ఎవరో ఈ రూపం పొందాడు.

సుబ్బి శెట్టి—బ్రహ్మరాక్షసి భయంకరంగా ఉంటుందా?

రత్తయ్య—అస్సే (నవ్వి) అంతా మనిషిలాగే ఉం
టుందయ్యా. మనిషికి దానికి ఏమీ భేదం ఉండదు.

సోమయ్య—గొంతుకూడా మడిసి గొంతేమో !

రత్తయ్య—ఒక్క గొంతేమిటయ్యా రూపం మాట
అంతా మనిషేననుకో, ఇందాక ఏం చెప్పాను. మా నాన్నతో
కలిసి పాయిలా పాయిలాగా మాట్లాడుతు గుంటూరుదాక
వచ్చిందని చెప్పలే ఒక దయ్యం.

సోమయ్య—చూస్తే మనిషిలాగే ఉంటాడయ్యా ?

రత్తయ్య—అ.

లక్ష్మి—మాట్లాడిస్తే ?

రత్నయ్య—చూట్లాడిస్తే మనలాగే చూట్లాడుతుంది.
ఆ బ్రహ్మరాక్షసి మంచిదైతే. లేకపోతే.....

సుబ్బిశెట్టి—లేకపోతే ఏంజేస్తుంది రత్నయ్యా?

రత్నయ్య—ఏంజేస్తుందో!

సుబ్బిశెట్టి—సోమయ్యా కాస్త తొంగి చూద్దా?

సోమయ్య—నాకు భయంకాదు బాబయ్యా!

రత్నయ్య—బ్రాహ్మణ దయలు ఏంజేయవయ్య.

సోమయ్య—అయితే నీవు చూడరాదూ?

రత్నయ్య—చూస్తానుకాని ఒక పనిచెయ్యి. నీవు నా చెయ్యి పట్టుకొని నా పక్కన నిలబడు.

సోమయ్య—మన ఇద్దరిని లాగేస్తే.

లక్ష్మి—ఇదిగో నీకెందుకయ్యా. నువు పూరుకో!

ఆయన చెయ్యింటుకోవద్దు. నీ క్కాదూ సెపటం.

సోమయ్య—ఏంటే నీవు పూరుకోయ్! పిరికి మందు పోత్రవు.

సుబ్బిశెట్టి—సోమయ్యా, నీ కేం భయంలేదు. నీవు రత్నయ్య చెయ్యి పట్టుకో నీ చెయ్యి పట్టుకొని నేను గుమ్మం ఇవతల నిలబడుతాను.

రత్నయ్య—ఊ, పట్టుకో సోమయ్యా.

లక్ష్మి—ఏమయ్యోయ్, నీవు ఆడుండు. కొంచెం ఈ కడనుంచోవయ్యా. నీకు కదూ సెప్పేది?

సుబ్బిశెట్టి—చూడు రత్నయ్యా.

లక్ష్మీ—నీవు ఇసిట రావయ్యా, మహా మొసగాడివి
లాగ తోసుకుపోతూ ఉన్నాడా?

రత్నయ్య—నడు సోమయ్యా నడు.

లక్ష్మీ—ఈడకు రోడయ్యా.

సుబ్బిశెట్టి—వసుకుతున్నావే? ఇంతకూ కనపడ్డదా?

సోమయ్య—బమ్మ రాకుసి!

లక్ష్మీ—ఇంకా నయమే మీదడలేదు.

రత్నయ్య—(భయంతో వసుకుతూ) తెల్లటి దుప్పటి
కప్పుకొన్నది.

సోమయ్య—గోడనానుకు కూకున్నదయ్యా?

రత్నయ్య—కళ్ళు చూశావా సోమయ్యా ఎట్లా మెరిసి
పోతున్నయ్యా!

సోమయ్య—చింత నిప్పులాగా ఎట్టుగున్నయి.

సుబ్బిశెట్టి—కాళ్ళు వెనక్కు తిరిగి ఉన్నయ్యా
రత్నయ్యా!

రత్నయ్య—నేను చూడలేదయ్యా!

సోమయ్య—నాను సూశాను!

లక్ష్మీ—నీ వన్నీ సూత్రపు తెగించినోడివి!

సుబ్బిశెట్టి—కాళ్ళు ఎట్లాగున్నయి సోమయ్యా?

సోమయ్య—ముడుసు కూకుతుండు.

సుబ్బిశెట్టి—అయితే ఇంతకూ మనిషిలాగే ఉండందా?

సోమయ్య—అచ్చంగా మడిసి కూకునట్లే కూకు దు
వదో గొడుగుకుంటుండు.

సుబ్బిశెట్టి—ఇప్పుడెట్లా ? అన్యాయంగా చచ్చేలాగు
న్నాము. ఎవరినైనా కేకేయి సోమయ్య ?

సోమయ్య—ఈ అడవిలో వోరున్నార బాబయ్య
లక్ష్మీ—తెల్లారితే అంతా జనమే !

సుబ్బిశెట్టి—అందాకా బతికి బాగుంటే కదా!- (పెద్ద
గా కేక పెడతాడు) అమ్మో, అమ్మో, ఆంజనేయస్వామీ
రక్షించు స్వామీ !

రత్తియ్య—ఏమిటి సుబ్బిశెట్టి !

సుబ్బిశెట్టి—శ్రీ గుంజనేయ (దండకం చదువుతాడు)

సోమయ్య—ఏటండీ శెట్టిగారూ, ఏంటి అట్టనూర్తిరు
భయంతో చే ప్రాణాలు ఇడిసేట్లుండరే !

లక్ష్మీ—ఏటండీ! గట్లబిత్తర సోయి నూర్తిరు ?

సుబ్బిశెట్టి—పారిపోదాం రావయ్య రత్తియ్య ?

లక్ష్మీ—పారిపోతే దయ్యాలు మెంటబడ్డతై బాబ
య్య సంగతేటండి ?

శెట్టి—నేను కళ్ళార చూచినానయ్య ! తెల్లటి
దుప్పటి కప్పకొని ఆవసారాలో అటేవునుండి ఇటేవుకు
వచ్చాడు. కళ్ళు చింతనిప్పులు! గడ్డంకూడా ఉండయ్య !

లక్ష్మీ—(పెద్దకేక వేసి విరుచుకొని పడిపోతు ది.)

రత్తియ్య—ఏమిటి లక్ష్మీ ?

సోమయ్య—ఏంటే అట్ల పడిపోయినవు, ఏంటేలేగు !

లక్ష్మీ—సచ్చినాను బాబు ! ఇంకెట్ల ? ఆ బమ్మరా
చ్చసి అటా కాసినుంచి మళ్ళీ ఇటుకాసి వచ్చిండు, నన్ను
జూసి కళ్ళుగుమిండు.

[దొడ్డి వసారాలో బ్రాహ్మణుడు వేదం ఘన - జట
వరుసతో చదువుతాడు]

సుబ్బిశెట్టి—ఆ బ్రాహ్మరాక్షసి ముండాకొడుకు మన
లను అందరిని చంపుతాడేమో !

లక్ష్మీ—తిట్టా వెందుకయ్యా ?

సుబ్బిశెట్టి—దయ్యాలకు ఇనపడ వచ్చిందా ? అంత
దూరాన ఉంటే ?

సోమయ్య—వాటికి ఎంత దూరం అయినా ఇనపడు
తుండయ్య.

లక్ష్మీ—ఏదయ్యా గట్ల గోస పెడుతుండు ఇను ఇను

[వేదం ఘన - జట గబగబా చదువటం వినిపిస్తుంది]

సోమయ్య—సచ్చాం, ఆయన విన్నాడు కోపంవచ్చిం
డేమో !

లక్ష్మీ—కాకుంటే అంత ఘోస ఎందుకు పెడతడు !

రత్తయ్య—ఆ రాక్షసిని ఎందుకు తిట్టావు సుబ్బిశెట్టి ?

సోమయ్య—ఆ గోస ఇన్నారా ! ఇక మన్నందరిని
సుట్టబెట్టి సంపేలాగున్నాడు.

[మళ్ళీ పెద్దగా ఘన - ఒటతో వేదం వినిపిస్తుంది]

ఇంటున్నావా అంతకంతకు రేగిపోతుండది యవ్వారం!

లక్ష్మీ—ఇక మన్ననంపక మానడయ్య! నేనెప్పుడు
ఆ దయ్యంగారి కాళ్ళమీద పడి రక్షించుబాబో అని ఏడు
కొంటా.

నీవు కూడా రావయ్యా!

సోమయ్య—వత్తుడా!

రత్తయ్య—లక్ష్మీ—తొందర పడకు.

సుబ్బిశెట్టి—ఇంకేమిటి అక్కడికెళ్ళింది అని.

రత్తయ్య—మనంకూడా వెళ్ళి కాళ్ళమీదపడదాంరా.

సుబ్బిశెట్టి—ఎంత దయ్యమైనా బ్రాహ్మణ దయ్యం
కదా పడ.

[స్థలము—సత్ర దొడ్డివై వువసారా. దీక్షితులు పురు
షసూక్తం చదువుతూ ఉంటారు. సోమయ్య, రత్తయ్య,
సుబ్బిశెట్టి, లక్ష్మీ అంతావస్తారు]

లక్ష్మీ—బెమ్మగచ్చసి మారాజా రక్షించు బాబూ!
బీదోళ్ళ సత్రపు నౌకర్లం బాబయ్యా! రచ్చించుదారా

సోమయ్య—మీసాదాల కాడోళ్ళం బాబయ్యా
రచ్చించు స్వామీ.

రత్తయ్య—వేదమూర్తులు బ్రాహ్మణోత్తములుశ్రీమ
ద్యజన యాజనాధ్యయనా ధ్యాపన దాన ప్రతిగ్రహపటకర్మ
నిరతులు.

సుబ్బ శైట్టి—దండాలు బాబయ్యా !

[నమస్కారాలు స్వీకరించి పురుషసూక్తం చదు
పుతూ ఉంటారు-వాళ్ళంతా దూరంగా నుంచుని ఉంటారు]

దీక్షితులు—యద్భుతం యచ్ఛభవ్యం

సోమయ్య—ఏటండి బాబయ్య ఏటి అంటుంది.

రత్తయ్య—తెలియటలా సుబ్బ శైట్టి. నేను భూతా
న్ని అని చెబుతున్నాడు.

సుబ్బ శైట్టి—చెబుతున్నాడా? పబ్లిక్ గా చెబుతుంటే
మనమేం జేస్తాం !

[దీక్షితులు పురుషసూక్తం ఘన - జటతో చదు
పుకు పోతూఉంటే, రత్తయ్య మొదలై నవాళ్ళు తమకు అర్థం
అయిన ముక్కలకు వ్యాఖ్యానం చేస్తూంటారు]

దీక్షితులు—ఏత్యావానస్య మహిమా

సోమయ్య—రాచ్చసి మళ్ళీ ఏటో అంటుంది!

సుబ్బ శైట్టి—విను సోమయ్య-పెద్దగా రానికు మాట
ఏదో మహిమ అంటున్నాడు ?

సోమయ్య—మయిమ నూ పెడతినంటాడా? అబ్బో
మయిమగల రాచ్చసే బాబూ! ఏమంటరు ?

దీక్షితులు—సాదోఽస్య విశ్వాభూతాని.

సోమయ్య—మళ్ళీ బూతాన్ని అంటడే బాబూ?

లక్ష్మి—(పెద్దగా) నిపు బూతాని వే సామీ-తెలియక
రాచ్చసి అన్నాము. రచ్చించు సామీ

రత్నయ్య—లక్ష్మీ కాసేపు ఊరుకో చెపుతా.

దీక్షితులు—అరణ్యస్థామ్యాశ్చయే

రత్నయ్య—అరణ్యమే బాబూ ! అరణ్యమే!

సోమయ్య—అరణ్యం కాక మరేమిటి ?

లక్ష్మీ—ఇక్కడ నిక్కడైతే బాబయ్య !

దీక్షితులు—యేకేచోభయా దతః

సుబ్బి శెట్టి—భయం ఏమిటి సస్తుంటే !

దీక్షితులు—బ్రాహ్మణోఽస్య ముఖమాసీత్

సోమయ్య—ఈడ బాంబలెవరున్నాడు బాబయ్యా ?

దీక్షితులు—ఊహ తదస్య యద్వైశ్యః

సుబ్బి శెట్టి—మొత్త మీద కనిపెట్టాడయ్యా నేని
క్కడో కోమటాణ్ణి ఉన్నానని !

దీక్షితులు—తాని ధర్మాణి ప్రథమాన్యాస్య

రత్నయ్య—ఇంకెందుకయ్యా తేల్చి చెప్పాడు. లలో
ధర్మం-అన్నాడు.

సుబ్బి శెట్టి—పోనీ దానికేం భాగ్యం ఇద్దాము సంతో
షించి పోతే !

దీక్షితులు—ప్రీశ్చ తే లక్ష్మీశ్చ పత్నేన్

లక్ష్మీ—నాపేరు సెపుతుండు. నానేంజేసినాను బాబ
య్యా ! రచ్చించు బాబయ్య ?

రత్నయ్య—సుబ్బి శెట్టి, రాదగ్గర తమలపాకులున్నై
మనం ఇద్దరం ఎవరికి తోచింది వారు ఈతాబూలంలో
పెట్టి ఆయన పాదాలకాడ ఉంచుదాం.

సుబ్బి శెట్టి—ఇండ ఒకరూపాయి ఇస్తున్నాను, నువ్వు
పెట్టిరా. ఆయన దగ్గర.

దీక్షితులు—స్వీకరించి (దీవిస్తాడు)

శతనూనం భవతి శతాయుః పురుషః శతేంద్రియ

ఆయుష్యే వేంద్రియే ప్రతితిష్ఠతి.

ఓం శాంతిశాంతి శాంతిః

రా జ డ ం ది

ప్రతీహా—శ్రీ శ్రీ ప్రతాపరుద్ర మహారాజులం
గారు వినోదార్థమై వేటకు పోవుచున్నారు. విజయ బిరుద
ప్రశస్తి విజయ విభవాశీర్వాచనము, మంగళాచరణ గూఢ
ముగా చదువవలసిన సమయమైంది. మహా మంత్రులు అను
మతి ఇచ్చినారు.

వందినూగధులు

స్వస్తి సమస్త పంచ మహాశైబ్ది మహా మండలేశ్వర

విజయూభవ

దిగ్విజయూభవ

రాజపర మేశ్వర

,,

ఉద్దండ మండూగ ప్రచండ

,,

నెలవీపగండ

,,

వెషిణి హస్తంతి

,,

ఆద్ర కటక వజ్రప్రాణి

,,

త్రిభువనియ రాహుత్తరాయ

,,

ధనుర్విద్యా విహరణ

,,

విజయ ప్రతీకాతి మణ్ముఖి

,,

వివేక నారాయణ

,,

ఆశ్రీతిజన కల్పవృక్ష

,,

అస్యఘన శూర రాయ మానమర్దన

,,

విజయభవ
దిగ్విజయభవ

అట్ట దిగ్రాయాంచాస్తు	,,
అహిపట వ శై రాయాంచాస్తు	,,
దండు గండు శాచ్చురో యాంచాస్తు	,,
కటిల దేద గాను దేద	,,
కొమర మీసర గ డ	,,
హాస మండలీ కాంచాస్తు	,,
ఇయ్యై రాణి వాస	,,
ముఖత గ తే రాయాంచాస్తు	,,
బిరుద నియ్యకొని మన్నియ మచ్చణ	,,
డికాతె ఘనాతె కునూరార యాంచాస్తు	,,

అశ్వీర్యచన పనస.

గంటలు, బూగాలు, పెద్దబాకాలు, డప్పులు మొదలైన వాద్యములు వినిపిస్తవి. మహారాజుగారు వేటకు బయలుదేరు తున్నట్లు సూచన.

మంది—శ్రీ విజయాభ్యుదయ విజతాఖిల భూపగణ శ్రీ సమధి గతి పంచ మహాశబ్ద, మహామండల వీర, ఏక శిలానగరి వీర, మహావీర, పతిహిత చరిత విషయ విభూషణ శ్రీ మస్తహా మండల వీర సమరొద్దండ వీర ప్రతాపకుద్ర మహారాజులం గారికి—జై.

వాద్యములు-విసపిస్తవి మొదట దగ్గర మెల్లగా దూరాన. రాజు వేటకు వెళ్ళిపోయినట్లు సూచన.

ప్రతీహారి—ముప్పిడి నాయనింగారికి నమస్కారములు—దయచేయుడు—

ముప్పిడి—మహామంత్రులు రాలేదా ?

వంది—ధన్యుడు అధిక పుణ్యండు

ప్రతాపరుద్ర దేవ సామ్రాజ్య

వర్ధన సిర వినీతి కరణ కుశలుండు

నాగయ గన్న విభుడు.

జయము

జయము.

ప్రతీహారి—అదిగో మహామంత్రులు వచ్చుచున్నారు.

ముప్పిడి—మహామంత్రులు నాగయ గన్న మంత్రి గారికి నమస్కారములు.

నాగయ—ఓహో ముప్పిడి నాయనింగారా నమస్కారము. కూర్చోచుడు దగ్గరకు గండు రహస్యము (Whisper) ఈ శురకలబాధ మనకెట్లు వదలును? కప్పమునకై వచ్చి నారిని గదా మనకు తెలిసినది, కేండువారములైనను రాయ బారులను పంపకు. కప్ప మిమ్మని యడగరు. అడుగనిదే మనమేల తొడర పడవలయునని నేనునూ ఉపేక్షించితిని. వారు మనపై హతాత్తుగ పడుదురేమో నని నాకు తోచుచున్నది.

ముప్పిడి—(నవ్వి) ఒకవేళ అట్లు జరిగినను మన కొచ్చిన భయమేమియును లేదు మనము మండలాధి పాలు నందరిని తత్క్షణమే ఓరు గల్లుకు రమ్మని వార్తల సంపిలించి వారు వత్తురు. భయమేమియును లేదు.

నాగయ—ఎవరెవరు బయలు దేరినారు.

ముప్పిడి—మదక్ నీమానుండి అన్న వెంకయనాయుడు, కమ్మనాటినుండి వేపేటి కొమ్మనాయుడు. బయలు దేరినారు. నేనోరేపో ఓరుగల్లు చేరగలదు.

ప్రతీనోరి—మహామంత్రులకు జయము ఎఱ్ఱదాచా నాయనింగారు తమదర్శనార్థమై వచ్చినారు.

నాగయ—వెంటనే ప్రవేశ పెట్టుము.

ప్రతీ—పంచ పాండ్య దళవిఫాల! కాలచీ కవాట చూర కార!

జయము జయము.

నాగయ—మహాసేనానులకు స్వాగతము.

దాచా—మహామంత్రులు విచారగ్రస్తులై యండ పనిలేదు పాండ్యుల పొగరణచిన దాచానాయని చేతులతో శక్తియున్నంతవరకు ఓరుగల్లున కెట్టియాపదయురాదు.

నాగయ—దాచానాయనింగారూ పెద్ద విచార మేమియును లేదుగాని సింగమ నాయకుడును, పితృసమానులు గురుపాదులు. బెండపూడి అన్నయానూత్యులును పట్టణ మున లేకుండుటే నాకు కష్టముగా నున్నది. కంపిలలోమనపై

తిరుగబడిన రామని ధరాయనితో వారంకను పోరుచున్నట్లే వార్తలు వచ్చినవి. కీడెంచి మేలెంచ వలయును. గుర్గ రక్షణకై ఏర్పాట్లు చేయ వలయును.

ముప్పిడి—చిత్తము.

నాగయ—మీరునూ మహాసేనానులు ఎఱ్ఱదాచా నాయనింగారును అవసరమైన ఏర్పాట్లుచేసి ఆజ్ఞలను పాపుడు.

దాచా—చిత్తము.

ముప్పిడి—చిత్తము. మహామంత్రులకు జయము కలుగుగాక. సెలవు—

రెండివ రంగం

ఓరుగల్లు—పఠాన్ శిబిరము

(ఉలూగ్ ఖాన్ ఖ్వాజాహజ్ ఖాన్, బీడర్ మల్లిక్ ఈ ముగ్గురి సంగభాషణ)

ఉలూగ్ ఖాను—ఓరుగల్ రాజా మన్ని హిందూత్వ ల్సిన కప్పం ఇచ్చేవాన్ని ఖరారు అయింది. దస్కు తీస్కుని ఢిల్లీకిపోవాలె. పట్నం పటవాలె? మీకి ఏమిహుద్దేశం చెప్ప వాలె సర్దార్.

బీడర్ మల్లిక్—జహపూ, నాకీ హోక్తి మాట సెప్తాన్. ఈ కాఫర్ కా రాజా నన్ను హరామ్. హెన్క మన్నువచ్చి నపు ఏమిచేశాడ్? ద్రోహుచేశాడ్. ఫియాసుద్దీన్ తోగ్లక్

మర్నయా మైనాడని పుకార్ వుట్టించాడ్ అదిమాట నిజం హక్కాని పతాన్ సైన్యం ఢిల్లీకి చాడ్ తీసింది. ఝూబాబాత్. సుల్తాన్ హిన్సగుండులాగ హక్టడంటే హక్ట మన్ని ఫికర్ వుట్టించాడ్. సుల్తానువారికి ఖోపవచ్చి హేమిశేషాడ్ తమ్మి గెప్పిఉంది లేదూ సర్కార్? పారిపోయివచ్చి సర్దార్ సాహేబుల్ని భత్తిఉండంగానే గుటూగో పాతిపెట్టించి వైన ఘోడ కట్టాడ్.

ఉయూగ్ — అచ్చ అచ్చ నాకీ గెప్పిఉంది. అయితే నీకీ హేమిసెప్తావ్. బీడర్ మల్లిక్ సాహేబ్ మన్నిహిస్తు హేమిసెప్తాలె అని మీది హుద్దేశం?

మల్లి — నాకీ హుద్దేశం సెప్తాను సర్కార్. రాజాహిస్తు పట్టాంమే లేడు. అన్నయమంత్రిభి లేడు. ఇది మంచిష మయం. మనం స్నేహంతో ఉణ్ణామని నాగయమంత్రి హుద్దేశంలో ఉన్నాడ్. రాజాలేనిషమయంమే మనం పట్నం పట్టివేయాలె.

ఉయూగ్ — అచ్చా! సర్దార్ ఖ్వజా హజాఖాన్ వారికి హేచి హిష్టం? టగ్గల్ పట్టవలె అది మీకీహిష్టం?

ఖ్వజా — పట్న పట్టేదాన్ని నాకీభి హిష్టం. దాస్కి ముందు రాజాని పట్టవలె. రాజుఖైది అయిన సంగ్తి తెలిసిందితో పట్నం బేజారు అయిపోతాది. పొజ్క హిమ్మత్ ఉండద్. అప్పు పట్నం సులభంగా మనవషం అవుతుంది. అది నాది సలహా!

ఉలూగ్ — ఎంతమంచి హోలోచన చేస్తావ్ నీకి

ఖాజాహజీఖాన్ — నీవు సెప్పింది మాకు సమ్మత్ —
హైతే రాజును హెట్లాగు పట్టవలె. హదిమాకు కొంచెం సెప్పు
సర్దార్.

ఖాజా — హది ఏమికి పట్టలేదూ సర్దార్. ఒక సర్దార్
కి కొంచెం లక్షకర్ ఇచ్చి పంపవలె ఆ సర్దార్ (విష్నూ) —
రాజు హెట్లాగు డిగిల్ మే హక్కు పోవాలె. హెవ్వ
రిక తెల్వకూడదు. జహార్ మే పోవవలె, పోయి రాజుని
పట్టవలె.

ఉలూగ్ — అచ్చా ఖాజీహజాఖాన్ బహత్ అచ్చా
హై. రాజుని పట్టి ఏమి సెయ్యాలె?

ఖాజా — ఢిల్లీకి తీసుపోదాం.

ఉలూగ్ — అచ్చా అచ్చా. హీవు అంతా తెల్సింది.
మంచి హోలోచన సేశావు ఖాజీ.

హజాఖాన్ — అచ్చా వైసాక శేంగే. బీడర్ మల్లక్
ఖాన్ సర్దార్ - ఖాజాహజాఖాన్ సర్దార్ మీరు హిందూ
డిగిల్ మే పోయి రాజును పట్టండి.

బీడర్ —

ఖాజా —

{ జోహుకు సర్దార్

ఉలూగ్ — రాజును పట్టినందుకీ మాకీ కబర్ సెయ్యం
డి. ఆ సర్దార్ తెల్సిన తర్చుకు మాకీ పట్నంపై పడి, వసు
చేసుకుంటాము. అచ్చా — మీరు జహార్ మే పోండి.

బీడర్ — }
 ఖ్యాజీ — } సలాం సర్కార్. మాకి సెల్వ-

ఉలూగ్ — అచ్చా - రాజాని పట్టినసంగ్తి తెల్పేదాకా, ఓర్గల్ మే నాగయమంత్రికి శూన్యానం లేక ఉండేదాన్ని తియ్యనిమాటల్ తినిపించవలె. కాఫర్ కా రాజాపట్టి ఢిల్లీకి పంపి నాకీ ఓర్గల్ తఖత్ హెక్కవలె.

మూలం రంగం

ప్రతిహారి — నాగయ గన్న మంత్రులకు జయము జయము. అన్న వెంకట నాయనింగారును, వేపేటి కొమ్మ నాయని గారును తమ దర్శనార్థమై వేచియున్నారు ప్రభూ.
 నాగయ — వెంటనే ప్రవేశపెట్టుము.

ప్రతిహారి — అన్న వెంకటనాయనింగారు. మెదక్ సీమ ప్రభువులు. వేపేటి కొమ్మ నాయనింగారు కమ్మనాటి ప్రభువులు.

నాగయ — మండలాధి పతులకు స్వాగతము రండి కూర్చోనుడు. వెంకటనాయనింగారు మెదక్ సీమ యందలి ప్రజలకు సుఖమేకదా

వెంక — సుఖమే ప్రభూ

నాగయ — కొమ్మనాయనింగారు కమ్మనాటి నుండి శ్రమయనక సమయమునకు వచ్చుట మాకెంతయు సంతోషముగ నున్నది.

కొమ్మ—అపద సమయమున తప్పక రావలయును గదా ప్రభూ.

నాగయ—ఇట్టి అపద సమయమున ప్రోలయ వేమూ రెడ్డి మనకు సాయము వచ్చుటకు నిరాకరించి ధరణికోట యందు స్వతంత్రుడై నల్లు తెలియవచ్చినది. ఇట్టి రాజద్రోహుల నేమన వలయునో నాకు తెలియ కున్నది.

కొమ్మ—అంధ్రులలో కూడ రాజద్రోహము పొడ సూపుట...మనదురదృష్టము.

నాగయ—ఇచ్చటి పరిస్థితులు మీ కింకను తెలియ వని తలచెదను.

కొమ్మ—
వెంక— } చిత్తము ప్రభూ!

నాగయ—రాజున కేదో అపకారము చేయుదున్నిం తలో ఉలూగ్ ఖాన్ కొంత సేనను అరణ్య ప్రాంతములకు పంపినట్లును మిగిలిన సైన్యము నగరముపై బడుటకు సమయ మునకు నిరీక్షించు చున్నట్లునూ మన వేగుల వలన తెలియ వచ్చినది.

కొమ్మ—చిత్తము ప్రభూ! మా ప్రాణములకు లెక్క సేయక అంధ్ర సామ్రాజ్యమును కాపాడుటకు సిద్ధముగ నున్నాము.

ప్రతిహారి—అంధ్ర రాజ్యస్థాపక, కాలాగ్నిహోత్ర జయము జయము.

గన్నయ—ఒహో కంపిలనుడి పితృ సమానులు బెండపూడి అన్నయూ మాత్యులంగాడు వచ్చు చున్నాడు. మహామంత్రులకు కుమారుడు నమస్కరించు చున్నాడు.

అన్నయ—శుభం భవతు సమస్త కల్యాణగుణ పరం పరా ప్రాప్తిరస్తు. నాయనా! గన్నయ మంత్రి! అంతయు వింటిని. చు రేమియు భయములేదు. కప్పమిచ్చినను పోక తురుష్కులు ద్రోహము తలపెట్టినారు. అందేమియు గందేహము లేదు. మహారాజు డెబ్బది అయిదేండ్ల ముదుసలిగదా వేటకు పోవుట ఏమి ?.....

గన్నయ—వాడు వేటకై అరణ్యములకు వెళ్ళిన మరునాడే తురుష్కు సేనలు వచ్చినవి.

అన్నయ—రాజు సురక్షితముగా నగరమునకు తిరిగి వచ్చిన. రాజ్యము నిలుచును. సరి సరి ఆ తలపు లేలరావలయునాకు ! ఈ శత్రుసేనల వెంటనే పారదోల వలయును. దుర్గ రక్షణకై ఏర్పాట్లు చేసితివా నాయనా !

నాగయ—వలసిన ఏర్పాట్లు ఇదివరకే చేసియున్నాను. అన్నయకన్నమనీడు గారిని సాహిణి మారుని అరణ్యములకు పంపుము రాజును రక్షించుటకు.

నాగయ—అట్లే చేసెదను తండ్రీ.

అన్నయ—నాగయ గన్నమంత్రి! మరొక విషయము అన్నయ ప్రగడయు బ్రహ్మనాయనింగారును శత్రువులపై

కేగి వాని హనుమకొండ నుండి పారదోల వలయునని ఆజ్ఞ ఇమ్ము.

నాగయ—ఇప్పుడే ఆజ్ఞలను పంపెదను. లెండ్రీ (రణ భేరిడప్పులు పెద్దబాకాలు మొదలగు వాద్యములు మోత విన వచ్చును—దూరాన)

అన్నయ—ఏమది ?

నాగయ—మన సైన్యములు శత్రువులపైకి నడుచు చున్నవి.

[వాద్యములు దూరాన వినవచ్చును

సైన్యములు యుద్ధమునకు

పోవు చున్నట్లు సూచన.]

నాలుగవ రంగం

ఉలూగ్—ముస్తఫాఖాన్

ఉలూగ్—ముస్తఫాఖాన్ సర్దార్ హేబ్బి మీకి సెప్తారు ? ఈతల్కి, బేడర్ మల్లిక్, ఖ్వబాహజ్ హాఘ్ పీద్దరు రాజాకి పట్టిడింటారని మీకి తోస్తది లేదూ ?

ముస్తఫా—ఖబర్ నై ఆతే సర్కార్ వాఘ్ పీద్దర్ జంగిల్ మే పోయినార్. హక్త్ మర్గయా హైందీ రాజామే పట్టింది తెల్సిందిలేదు. నాకిభీ ఘుండ్ దడ్ దడ్ అంటాది.

ఉలూగ్—రాజామే పట్టారు నాకీ తోస్తది !

ముస్తఫా—కొంచెం కష్టం హుంది సర్కార్ ఓర్గల్ నుంచి హొక్తి సేన, రాజాకుసాయం సేసేదాన్ని, రాజామన్ను సిక్కకుండా పోయేదాన్ని పోయిఉంది.

ఉలూగ్—అయితో, హిస్తుపోయిన సేనా జంగిల్ మే ఉన్న రాజావారిసేనా, మిలాయిత్ అయిందితో, మనపని కష్టం అవుతాది.

ముస్తఫా—ఫర్వానై సర్కార్. ఓర్గసేన జంగిల్ మే రాజాకి హెత్క టాన్ని మొదల్ మనలష్కర్ ఆరిని హక్త్ నుంచీ, హిక్త్ నుంచి కన్నడకుండా హతం సేస్తాఉంది.

ఉలూగ్—అచ్చా. నాకీ హొక్త్ సెప్తా. నీకి ఈతచ్చ నంబోయి, బీడర్ మల్లిక్ ఖ్వాజాహాజీ సాహేబులను కల్సి కొని రాజాకిపట్టి ఢిల్లీకి దాడ్ తీయ్యాలె అనిసెప్ప. ఓర్గల్ సేన మీకి హెంటపడకుండా నేను ఆపిపెట్టాన్. తర్వాతమీకి కల్సేదానికి వస్తాన్. నీకి జరూర్ పోవాలె సర్దార్.

ముస్తఫా—జోహుకుం సర్కార్.

ఉలూగ్—రాజాకి సఫాసేయవద్దు. ఢిల్లీకి తీస్క పొండి—(నొక్కిచెపుతాడు)

ముస్తఫా—జోహుకుం సర్కార్

అయిదవ రంగం

ప్రతీహరి—నాగయ గన్నమంత్రివారికి జయము—
అన్నయామాత్యులు వచ్చుచున్నారు. - ఆంధ్ర రాజ్యస్థాపక!
కాలాగ్ని హోత్ర!—జయము జయము.

అన్నయ—నాయనా నాగయగన్నము త్రీ—

నాగయ—చిత్తము ప్రభూ !

అన్నయ—సాహిణిమారుడు మహారాజును కలిసికొన్నట్లు ఏమైన వార్త తెలిసినదా ?

నాగయ—మనసేనానులు మహారాజుకొఱకు వెదకు చున్నారు గాని, చక్రవర్తి జాడలు ఇతరుకు తెలిసినట్లు లేదు ప్రభూ !

ప్రతీహారి—మహామంత్రులకు జయము, జయము.

అన్నయ—వార్త లేమి ?

ప్రతీ—బొమ్మనాయనిం గారునూ, అన్నయ్యప్రగడ గారును ఇరువైపులనుండి శత్రువులను కమ్మినారు. ఘోరమైన యుద్ధము జరుగుచున్నదట.

నాగయ—మనకే జయము లభించునుతండ్రీ!

అన్నయ—అది మన ఆశయము.

ప్రతీ—మహామంత్రులకు జయము. బొబ్బారెడ్డి గాజద్రోహియై శత్రువుల జేరినాడు ప్రభూ.

నాగయ—ఎట్టి దుర్వార్త!

అన్నయ—అయ్యో! తెలుగువారిలోకూడ దేశ ద్రోహులు నేటికి పుట్టినారు. ఇంక కాకతిరాజ్యమునకు చెడు దినములు ప్రాప్తమైనవి కాబోలు.

ప్రతీ—మహామంత్రులకు జయము. తురక్కసైన్యములు చెల్లాచెడ్డరైపోయినవి, కొందరు సేనానులు

నాడు. బీడర్ మిల్క్ ఖ్యానాహజీఖాన్ కనుపించుటలేదు.
ఉలూగ్ ఖాన్ ప్రాణములరిచేతి నిడుకొనిపారిపోవుచున్నాడు.

అన్నయ—రాజు యవరాజు, ఘియాసుద్దీన్ అను
తరము ఢిల్లీకి ప్రభువగును. ఈ అవమానమును మరచిపోక
మరల మగ్నపై దండెత్తును. అయినను భయములేదు. నేను
ఈలోపున హిందూరాజులను కూడగట్టగలను (విచారంగా)-
ఇంతకూ—మహారాజు షేమముగ నున్నట్లు తెలియలేదే!

గంటలు—దేవాలయంలో మంత్రపఠన. శివార్చన
జరుగుతున్నది—వినిపిస్తవి.

నాయనా గన్నయమంత్రి ఏమియది.

నాగయ—తండ్రి—ప్రతిదేవాలయములోనూ విజ
యప్రాప్తికై శివాభిషేకము జరుగునట్లు ఆజ్ఞాపించియున్నాను.

అన్నయ—మంచి పనిచేసినావు. నాయనా మనము
కూడ ఆ పరమశివునికి నమస్కరింతము.

వందే శంభుముమాపతిం సురగురుం మొ॥

రవ రంగం

ఉలూగ్ ఖాను—ముస్తఫా

ఉలూగ్—అరే! ఈ ఓర్గల్ పౌజ్కు హెంతపాదవం.
హెంతబరఫ్ - పారిపోతాడంటే హెంటబడి ఖరం నేస్తు

ఉన్నార్ - నాకీ ఢిల్లీకి పోతానో నైతో - హిక్త్ సచ్చిపోతానో తెల్వకుండా ఉంది.

ముస్తఫా—హిక్త్ అగితే మనం సచ్చిపోతాంసర్కార్ దాడ్ తీయవాలె సర్కార్—

ఉలూగ్—హారె ఎంతఖష్టం వచ్చింది! ఖ్వాజాహాజా ఖాన్ రాజాకి పట్టింది లేదూ మన్ని ఖబర్ తెల్వలేదు.

ముస్తఫా—హాట్లు హక్త్ చచ్చిపోయి ఉంటార్ నాకి తోస్తది.

ఉలూగ్—ముస్తఫాఖాన్ - హేమిసెయ్యాలె. లడాయ్ సేసి...

ముస్తఫా—నాకీమాట హిన్కో సర్కార్ - పారిపోదాం. మనపాజులంతా సచ్చిపోతాం. ఓర్గల్వారికి ఇంత హిమ్మత్ ఉందీ నాకు తెల్వదూ సర్కార్—

ఉలూగ్—అరె. ఏమిపొరుషం తెల్లుబిడ్డకు తెల్లుబిడ్డ అచ్చా హిమ్మత్ గల బిడ్డ ఏమీలడాయ్ చేస్తార్—ఒక్క ఒకడు ఒకసింహంలాగ తోస్తది నాకు.

ముస్తఫా—పారిపోదాం సర్కార్—జల్దీపోవాలె.

ఉలూగ్—అరె. పొంత కష్టం వచ్చింది తెన్నకత్తి ఇంతవాడి అని నాకు తెల్వదు. అల్లా హేమిసేయవాలె. పారిపోవాలె. ఖర్ఖం!

ఏకవ రంగం

ప్రతీ—నాగయగన్నయమంత్రివారికి జయము. మహా
మంత్రులు బెండపూడి అన్నయామాత్యులంగారు వచ్చు
చున్నారు—అంధ్రరాజ్యస్థాపక - కాలాగ్నిహోత్ర-జయము
జయము.

అన్నయ—నాయనా నాగయగన్నయ మంత్రి
ఏమైనది మహారాజుసంగతి ఏమైన తెలిసినదా ?

నాగయ—ఇంకను తెలియలేదు ప్రభూ !

అన్నయ—నాయనా నాకేమియును తోచుటలేదు.
నేను నారాజును కలిసికొనవలయును. నాహృదయము ఆరాట
పడుచున్నది. నారాజును చూడకుండ నేనొక్కఁడైమైనను
బ్రతుకలేను. గుఱ్ఱములు సిద్ధముగనున్నవా ?

ప్రతీహరి—శ్రీహిత నయనిలసితి

వాణీహిత మృదువచన ధారుణీ

హిత గుణసందోహ

త్రి విక్రమ విక్రమ సాహస నగ్నధైర్యసార

సాహిణి మారా

జయము జయము.

మంసరగిరి సమధీరుడు

చండ భుజ బలుండు

కలియుగ భీముండు

కన్నముసిడు

జయము జయము

అన్నయ—నాయనా, నాగయగన్నమంత్రీ, మహా సేనానులు వచ్చుచున్నారు. ఎదురేగువము. (ఆతురతతో) నాయనా కన్నమనీమా, నాయనా సాహెబీనూర రాజునకు డేమమా? (భయంతో) - ఏమి నాయనా తలవంచెదరు? మహారాజున కేమైన ఆపకవాటిల్లలేదుగదా!

సాహెబీ—(గద్గదస్వరం) తురకలను... పారదోలి నాము కాని... రాజును రక్షించలేక పోయానాము తండ్రీ! మహారాజును రక్షింపలేని ఈ బాహువులను ముక్కలుచేయింపుడు ప్రభూ! (దుఃఖం)

అన్నయ—(దుఃఖంతో) రాజును రక్షించలేదా? రాజు ఏమైనట్లు? ఇప్పటి కేమైన ఆశయున్నదా?

సాహెబీ—ఆశయుండిన మేమిట్లు వస్తునూ తండ్రీ! ఇంతకు రెండు రోజులకు పూర్వమే రాజును బందీగా ఢిల్లీకి గొంపోయినారు?

అన్నయ—(వెద్దగా) రెండురోజులకు పూర్వమా? అట్లయిన ఆవార్త నూకేల తెలియలేదా?

సాహెబీ—రాజుతోనున్న సైన్యములను తురుష్కులు చుట్టముట్టి ఒక్కరి నైనను మిగులనియక హత మార్చినారు. రాజును గొంపోయిన సంగతి చెప్పటకు ఒక్కడు కూడ బ్రతికి బైట పడలేను. వెరుకగా వెదుకగా మహారాజుగారి అంగరక్షకులతో ఒకడు కొనయాపిరితో అరణ్య

మధ్యమున పడియుండుట చూచితిమి. అతడు ఈ వార్తను చెప్పి ప్రాణములను వదిలిగాడు ప్రభూ.

అన్నయ—(వడ్పుతో) సర్వన శనము. శివ ! శివా ! కాకతి సామ్రాజ్యమునకు నేటితో నూ రేండ్లు నిండినవి. ప్రతాపసుద్ర కటాక్ష వీక్షా పేక్షచే నే నింత వరకును, ప్రాణములను లిగబట్టి యుంచినాను. ఇక నిలువజాలను.... (కన్నీళ్ళతో) కాకతి రాజ్యలక్ష్మీ... సెలవు

నాగయ—(వడ్పుతో) తండ్రీ! ఈ నగర రక్షణ భార హింతయు నాపై పెట్టిపోయినావా? తండ్రీ! ఈ భారము నేను వహింపగలనా ?

మూరాన కోలాహలము

ప్రతీహారి—నాగయ గన్న మిత్రులకు జయము ఢిల్లీనుంచి కొత్త సైన్యములు వచ్చినవి. పారిపోవుచున్న సైన్యములు ఢిల్లీ సైన్యముతో కలసి అరిగి ఓరుగల్లు వైపు నకు మరలివని. డిలూగ్ ఖాన్ సైన్యములను నడిపించుకొని వచ్చుచున్నాడు.

నాగయ ఇకనగరముపై బడుదురు. ప్రజలను కాపాడుటకు తుదిప్రయత్నము నేయవలయును. ఓయీ...నగర ద్వారములను బంధించి వైచి తూర్పు ద్వారమున స్త్రీలును వృద్ధులును, పిల్లలును సమీప గ్రామముల తలదాచు కొనుటకై పారిపోవునట్లు చేయవలసిందని మనసేనానులకు నాయాజ్ఞ నందజేయుము.

పనిమిదప రంగు

నాగయ—సేనానీ... ఇక మనకు ఆశలేనట్లే తోచుచున్నది.

సేనాని—నాగయ గన్న మ త్రులకు నమస్కరించి నేనొక విన్నపము సేయుచున్నాను. ఇక తురుష్కు సేనను ఆపుట కష్టము. యుద్ధము నాపిన కొన్ని ప్రాణము లైనను దక్కును.

వార్తాహరుడు—మహామంత్రి లకు జయము. ముప్పిడి నాయనంగారును, వెంకనాయనింగారును కొమ్మ నాయనింగారును, ఇంకను మరికొందరు సేన నులును, సగిర ద్వారముల కడ ప్రాణము లర్పించిగారు ప్రభూ.

సేనాని—యుద్ధమును ఆపి తురుష్కులకు లొంగి పొండని ఆజ్ఞ ఇచ్చుటవలన కొంత జనప్రము తగ్గును ప్రభూ.

నాగయ—తెలుగు సేనలు, తురుష్కులకు లొంగుట ఎప్పటికిని జరుగదు. పోసి యుద్ధమునందు ప్రాణములర్పితుడు. అంతేకాని కత్తి క్రింద బెట్టి నమస్కరించుట నా ప్రాణము లున్నంతవరకు జరుగుదు.

వార్తాహరుడు—ప్రభూ ! ఆర్య వాటిక తురుష్కుల వశమైనది. మీదర వాడలోకూడ ప్రవేశించినారు. సిద్ధయ్య గారు వీర స్వర్గము నొందినారు. (ఏడ్చుగొంతుకతో) స్వయంభూ దేవాలయము, భైరవుని ఆలయము నాశనమైనవి. మనసైనికులు వీనుగ కుప్పలు—(దుఃఖముతో చెప్పలేక పోవును)

నాగయ—యృద్ధము ఆపుడని ఆజ్ఞ ఇయ్యనవసరము లేదు. హిందూ సైనికులందరను మడసిరి. ఇక మనము మాత్రము ఉన్నాము, రండి. ప్రాణములున్నంత వరకు పోరి మరణింతము రండు.

హర హర మహాదేవ

హర హర మహాదేవ

సైనికు లందరను ఒక్కసారి హర హర మహాదేవ- అనినట్లు వినిపించును. దూరమున లిందరను యృద్ధమున మరణించినట్లు నూచన.

ప్రతీహరి.—

Sing song tone లో ఈమాటలు వినిపిస్తవి. The following words must be uttered in a surious sing song Tone in a manner befitting the occasion accompanied by low soft music.

చాళుక్య రాజుకు ఆరవ విక్రమార్కునికి

సామంతుడును

మండలేశ్వరుడును

అయిన శాకతి బేతిరాజు

స్థాపించిన రాజ్యమునకు,

నూరేండ్లు నిండినవి.

పటుతర బాహు విక్రమ ప్రతిభచే

పశ్చిమ చాళుక్య నేనానుల పరాభవించి

ప్రాభవమున నిర్మించిన త్రిలింగ సామ్రాజ్యము

నేడుకూలినది

బసవేశ్వరునికి పాల్కుర్కిసోమనాథునికిని
గురుండైన మల్లికార్జున పండితారాధ్యుడు
బోధించిన వీరశైవముచేత
బలమునుపొందిన

సైనికుల బాహువిక్రమము
నేటితో సరి.

* * *

పశ్చిమచాళుక్యులను రూపుమాపి
విజృంభించిన యాదవరాజులతో పోరాడి
వారివద్దనుండి అమూల్యరత్న రాసులను కైకొన్న
కాకతి దుద్రదేవునినాటి

శౌర్యాన్ని చల్లారినది.

* * *

యాదవ భూపతులు
కాకతి రాజ్యలక్ష్మీ
చరణద్వయముపై బడి
వేడికొనిన నాటి
ప్రతాపము మాసిపోయినది.

* * *

ఘూర్జులను చితుకకొట్టి
లంపాకులను పణకించి
కాంభోజులను ఈడ్చి

కర్ణాటకులను కంపింపజేసి
 సేవలులను చీల్చి
 శాడులను పీడించి
 కళింగులను కాల్దన్న
 కేరళులను పరాభవించిన నాటి
 ఆంధ్ర సైనికుల శౌర్యము అద్భుతమైనది.
 విద్యానాథ కపిచే కీర్తింపబడిన
 అస్య ఘన శూర
 రాయ మాన మర్దనుడు
 ఉద్దండ మండలాగ్ర ప్రచండ నెలవీడుగండడు
 మూరు రోయర గండ ముల్లోకవీరుడు
 కాకతి వీర రుద్రుడు
 ప్రతాపరుద్రుడు

తురుష్కులచే

బందీగా

కొనిపో బడినాడు.

*

*

*

కాకతి సామ్రాజ్యమునకు

ఆంధ్రసామ్రాజ్యమునకు

పద్మనాయక సామ్రాజ్యమునకు

శివశివా, నూరేండ్లు నిండినవి.

మూటల దొంగ

ముసలమ్మ- గుంటూరు జిల్లా మనిషి వయస్సు 55
మితభాషి

దొంగ-

(పెద్దచునిషి)- గుంటూరు జిల్లావాడే. యానలేని తెలుగు
మాట్లాడుతాడు.

కుట్టవాడు- అంతే

పోర్టరు- తెలుగువాడే.

ప్రయాణీకులు- అరవ తెనుగుమాట్లాడుతారు.

గాడ్డు- ఇంగ్లీషు తెనుగు మాట్లాడుతాడు.

రెండో-

ముసలమ్మ- అరవ తెనుగు.

పోలీసు- అరవ తెనుగు.

స్థలం—మద్రాసు, రైలుస్టేషను, ప్లాట్ ఫారం,

ప్రవేశము ముసలమ్మ, పోర్టరు

ముసలమ్మ—అబ్బాయ్, రైలులో ఎక్కించరా
దమ్మా అక్కడే కూర్చుంటాను.

పోర్టరు—కలకత్తా మెయిల్ ఇంకా రాలేదండీ.
ఇంకో అరగంటకుగాని రాదు. ఇక్కడికే వస్తుందండి అమ్మ
గారూ, అందాకా ఈడనే చూకోండి.

ముసలమ్మ—ఇక్కడికే వస్తుందా ?

పోర్బరు—మీరు కూకున్న కాడికే వస్తుందండి.

ముసలమ్మ—మరేం భయం లేదుగా నాయనా?

పోర్బరు—భయం ఏటండీ అమ్మగారూ, మరేంభయం లేదండీ. జనం కిటకిటలాడుతుంటారు. ఇక్కడేం భయం అండి.

ముసలమ్మ—మళ్ళీ వచ్చి బండిఎక్కిస్తావా? నాకు ఏబండి ఎక్కాలో తెలియదు నాయనా.

పోర్బరు—నేను వత్తాను గదండీ అమ్మగారూ.

ముసలమ్మ—తప్పకుండా వస్తావా?

పోర్బరు—ఎందుకు రానండీ అమ్మా? మీకోసం వత్తానా ఏటండీ. నాకూలి మీ కాడే ఉంది గాదండీ!

ముసలమ్మ—రా నాయనా. వచ్చి నన్ను రైలు ఎక్కించు నీకు పుణ్యం ఉంటుంది.

పోర్బరు—ఇక్కడే కూకోండి అమ్మగారూ, టైము కాంగానే వత్తాలెండి.

ముసలమ్మ

పోలీసు—ఎక్కడికి పూడుస్తావమ్మా?

ముసలమ్మ—గుంటూరు నాయనా. మాది గుంటూరు దగ్గర.

పోలీసు—దాల్లో కూకుండా వేమమ్మా? అట్లా దూరంగా కూకో అమ్మా.

ముసలమ్మ—అట్లాగే నాయనా, ఇక్కడకూర్చోనా?

పోలీసు—కూకోండి

ప్రవేశము పదేళ్ళ కుర్రవాడు

కుర్రవాడు—అమ్మమ్మగారు మీరు ఏవూరు వెడతారండి?

ముసలమ్మ—ఎందుకు గాయనా?

కుర్రవాడు—నేను నెల్లూరు వైపుకు వెళ్ళాలండి. ఒక్కణ్ణే వెతుక్కున్నాను ఎవరైనా చోడు దొరుకుతారేమో నని చూస్తున్నానండి!

ముసలమ్మ—నేనూ ఆ వైపుకే వెడతాను అబ్బాయ్.

కుర్రవాడు—మీరు ఒక్కరే వెతుక్కున్నారా? ఎవరైనా వస్తున్నారా అండి అమ్మమ్మగారు.

ముసలమ్మ—(అనుమానపడి) ఎందుకబ్బాయ్ ఆ సంగతి?

కుర్రవాడు—ఏం లేదండి అమ్మమ్మగారు, పెద్దవాళ్లు ఎవరైనా ఉంటే గార్డుతో చూట్లాడి మనకు కూర్చుంటానికి కాస్త స్థలం సువాదిస్తారేమోనని, స్థలం దొరకటం చాలా కష్టమండి.

ముసలమ్మ—ఎట్లాగ గాయనా, అయితే అదొక చావు వుందీ!

కుర్ర—మీవాళ్లు ఎవరూ రైలు ఎక్కించటానికి రాలేదండి అమ్మమ్మగారు?

ముసలమ్మ—రాలేదు గాయనా. మా అబ్బాయికి తీరిక లేకపోయింది.

కుర్రవాడు—అట్లా అయితే స్తలం దొరకటం చాలా కష్టం! టిక్కెట్టు కొన్నారాండి.

ముసలమ్మ—ఆ... ఏంనాయనా దిగులుగాఉన్నా వేం?

కుర్ర—నేను ఒక్కణ్ణే బెజవాడ పోవాలె ఎట్లాగా అని దిగులుగా ఉండండి అమ్మమ్మగారూ.

ముసలమ్మ—అట్లాగా ఇంతచిన్నవాడివే నీవు. నిన్ను ఒకణ్ణే పంపారేం నాయనా మీవాళ్లు! ఫరవాలేదులే. నేను న్నానుగా. నాతోరా అబ్బాయి.

కుర్ర—నేను ఒకవేళ నిద్రపోతే నన్ను కాస్తలేపి తెనాలిలో దింపండి అమ్మమ్మగారూ?

ముసలమ్మ—బెజవాడ వెళ్ళాలంటివి.

కుర్ర—తెనాలిలోనే దిగుతాను.

ముసలమ్మ—కూర్చో అబ్బాయి కూర్చో. భోజనం చేసి వచ్చావా!

కుర్ర—ఆ అన్నంతినే వచ్చానండి. మీరండి అమ్మమ్మగారూ. మీరు తిన్నారా?

ముసలమ్మ—నేను ఇంత పెండలాడే అన్నం తింటానా? తినను నాయనా.

కుర్ర—మరి ఆకలైతే ఎట్లాగండి అమ్మమ్మగారూ?

ముసలమ్మ—(నవ్వి)పండ్తోఫలమోతింటా నాయనా.

కుర్ర—అయితే, అమ్మమ్మగారూ, రాత్రి ఫలహారానికి పండ్లు ఏమైనా తెచ్చుకొన్నారా?

ముసలమ్మ—లేదు నాయనా. ఎక్కడన్నా కొనుక్కోకూడదూ?

కుర్ర—వీ టండదండి అమ్మమ్మ గారూ. ఎక్కడా పండ్లు దొరకవండీ.

ముసలమ్మ—ఇక్కడేమైనా దొరుకుతయ్ అబ్బాయ్
కుర్ర—ఇక్కడ పచ్చఅరిటిపండ్లు దొరుకుతవి!

ముసలమ్మ—అయితే ఒక పావలా పండ్లు కొంటే శాగుండునే. ఎక్కడ దొరుకుతైయ్ నాయనా.

కుర్ర—నేను తెచ్చిపెడతాను ఇల్లా ఇయ్యండిఅమ్మమ్మగారూ.

ముసలమ్మ—ఇద అబ్బాయ్. దబ్బున వస్తావా? చప్పున రా నాయనా బండి పైము కావచ్చింది!

(గంట కొడతాడు ఫస్టుబెల్.)

అయ్యో; గంట కొట్టారే. ఈ కుర్రవాడు ఇంకా రాలేదు! మూట మోయటానికి కూలివాడూ రాలేదు! ఇదేం కర్మం!

ప్రయాణీకుడు—తోందరపడాల్సిన అవసరం లేదండీ ముసలమ్మగారూ. అది బొంబాయ్ మెయిల్ కు గంట.

ముసలమ్మ—అట్లాగా నాయనా. నాకేం తెలుసూ? భయపడ్డాను! ఈ అబ్బాయ్ పండ్లు తెస్తానని వెళ్ళాడు ఇంకా రాలేదే.

ప్రయాణీకుడు—అదుగోనండి ముసలమ్మ గారూ మీ మనవడు వస్తున్నాడు!

ముసలమ్మ—పండ్లు తెచ్చావు నాయనా ఇల్లా ఇయ్యి ఇదేనా మన బండి.

కుర్రవాడు—కాదండి అమ్మమ్మగారు మన బండి వస్తుంది. ఇంకా కాసేపు కూర్చోవాలె. ఇక్కడే వుండండి. నేను వెళ్ళి టిక్కెట్టు కొని తెచ్చుకొంటాను.

ముసలమ్మ—నీవు ఇంకా టిక్కెట్టు కొనుక్కోనే లేదా? వెళ్ళు అబ్బాయ్ కొనుక్కొని రా చప్పున.

కుర్రవాడు—ఇంకా చాలాపైము ఉందండీ. మీరు ఇక్కడే కూర్చోండి. నేను ఇక్కడున్నట్లు వస్తాను.

[2. వ సీను: ప్లాట్ ఫార మీద మరొకమూల]

[ఒకమూల దొంగ నిలుచుని ఉంటాడు. మంచి దుస్తులు వేసుకొన్న పెద్దమనిషిలాగే ఉంటాడు. వయస్సు పాతికేళ్ళ కంటే ఎక్కువ ఉండవు. ఇందాకటి కుర్రవాడూ, ఈ దొంగ పెద్దమనిషీ మాటలాడుకుంటా ఉంటారు.]

దొంగ—ఏం రా కనుక్కున్నావా?

కుర్రవాడు—ఆ.

దొంగ—ఏ ఊరు వెడుతున్నది ఆ ముసలమ్మగారు?

కుర్రవాడు—గుంటూరు

దొంగ—ఈ ఊరు ఎందు కొచ్చిందో, బందుగులు ఎవరో ఆ సంగతు లన్నీ తెలుసుకొన్నావా?

కుర్రవాడు—ఆ ఆమెగారి కొడుక్కు ఈ ఊళ్ళో ఏదో కంపెనీలో పనిట.

దొంగ—సరే, ఆ మూటలో ఏమున్నయ్యో కనిపెట్టావా?

కుర్రవాడు—ఓ.

దొంగ—ఓరి విడుగా! ఏట్లా కనిపెట్టావు?

కుర్రవాడు—ముసలమ్మగారు అరటి పండు కోనాలన్నది. చెచ్చి ఇచ్చాను. ఆమె గారు ఆ పండ్లు మూటలో పెట్టుకొన్నది అప్పుడు చూచాను ఆమూటలో ఏమున్నదీ.

దొంగ—అచ్చా . . . . ముచిపసి చేశావు. అయితే మూటలో ఏమున్నది కొంచెము చప్పు? ఏమున్నా లాభించే వ్యవహారమేనా?

కుర్రవాడు—ఒకటోరికం. వ్యవహారానికేం నిక్షేపం లాంటి కేసు.

దొంగ—ఏమున్నయ్యో చెప్పుదూ. ఏమున్నా కాష్.

కుర్రవాడు—అహ—కాష్ ఆమె బొడ్డలోనే ఉంది.

దొంగ—మరి?

కుర్రవాడు—మూటలో రెండు పట్టు చీరలు, నాలుగు సాదా చీరలు ఉన్నవి. ఇంకా రవికెలు ఏదో అల్లాంటివి ఉన్నయ్.

దొంగ—ఖరీదు గల చీరలేనా?

కుర్రవాడు—అ, ఎంత లేదన్నా వంద రూపాయలు ఖరీదు ఉంటాయి

దొంగ—నేను ఆమెగారిని చూడటంతోనే అనుకొన్నాను. ఇది మంచి కేసు అని! సరే. నడు ఇంకా ఆలస్యం ఎందుకూ ?

కుర్రవాడు—అదిగో. అక్కడే కూర్చున్నది ముసలమ్మగారు. పాపం. నాకోసం చూస్తున్నది.

దొంగ—ఏం, వరస పెట్టి పిలిచావా ?

కుర్రవాడు—అమ్మమ్మగారూ అన్నాను.

దొంగ—అయితే నీవు ఆమెగారి కూతురు బిడ్డవన్నమాట, తెలిసిందా ?

కుర్ర—నువ్వా-?

దొంగ—కేసు కొడుకును అవుతాను. నీవు నన్ను మామయ్య అని పిలవాలి. జ్ఞాపక ముంచుకో. చలుక్కున పేరు పెట్టి పిలిచేవు వెధవా ?

కుర్ర—అంహ. అంతమాత్రం తెలియదా. ఇన్నాళ్ళ బట్టి నీదగ్గరుండి. నడు మెయిల్ ప్లాట్ ఫారం మీదికి వస్తున్నది.

[దొంగ పెద్దమనిషి సంతోషంతో ఈలవేస్తూ నడిచి పోతాడు కుర్రవాడితో.]

నీను నెం ౩.

[స్థలము: మొదలు ముసలమ్మ గారు కూర్చున్న స్థలం ప్రవేశం. కుర్రవాడు-వాడి వెనకాల దొంగ పెద్దమనిషి]

ముసలమ్మ—ఏం రాయ గా టికెట్ కొనుక్కున్నావా? నీ కోసమే చూస్తున్నా. రా నాయ గా మెయిల్ వస్తున్నది.

కుర్ర—(పెద్దగా సంతోషంతో) అమ్మమ్మ మామయ్య వచ్చాడు ?

ముసలమ్మ—(ఆశ్చర్యంతో) ఏమిటి, ఎవరూ ?

దొంగ—ఇక్కడ కూర్చున్నావుటమ్మా ! నీకోసం స్త్రీపసంతా వెతుకుతున్నాను.

ముసలమ్మ—ఎవరూ ?

దొంగ— నీకు చూపు ఆని చావకపోతే గొంతు అయినా గుర్తు పట్టలేవుటే. నేనే, అమ్మా నేనే-నే

ముసలమ్మ— నేనే అంటే ?

దొంగ— నేనే-గాని ఇంటికి వెడదాం రా.

ముసలమ్మ— ఇంటికి ? ఇంటికేమిటి ?

దొంగ— ఇంటికేమిటని అడుగుతావు ఏమిటమ్మా. రా, ఇక పోదామురా. అయిన గోల చాల్లే !

కుర్ర— అమ్మమ్మా మామయ్య పాపంపిలుస్తున్నాడు ! ఒక ప్రయాణీకుడు—మీకు ముసలమ్మగారు ఏమా తుంది బాబూ ?

దొంగ— మా అమ్మగారేనండి.

ప్రయాణీకుడు— ఆ అబ్బాయి ఏమాతాడు ?

దొంగ— నా మేనల్లుడేనండి. మా చెల్లెలు కొడుకు. అమ్మా ఏం చెప్పుతా !

ముసలమ్మ— నీ వెవణ్ణా ? నీ కెక్కడ అమ్మనురా ?

దొంగ—ఈ మాత్రానికే నీవు అమ్మవు కాకపోతావా ఏమిటి ? నీవు అమ్మవు కాకనూపోవు నేను కొడుకును కాకనూ పోను. వెళ్ళదాం ముందు లే.

కుర్ర—రావే. అమ్మమ్మ వెళుదాం రావే

ముసలమ్మ—నీవు ఎవర్రా నీకు అమ్మమ్మనా ? గాడిదా.

(ప్రయాణీకులలో ఒక ముసలమ్మ)

ఎందుకమ్మా అల్లాగ తిడతాన్ ? ఇందాకటినుంచీ ఎంతో గారాబంగా నాయనా అని పిలిస్తేవి.

దొంగ—ఆ. నామీద కోపంతో, అల్లా అంటుంది లెండి, మా అమ్మకు కోపం వస్తే, కొడుకైంది తెలియదు మనవడు అయింది తెలియదు.

ఆ రెండో ముసలమ్మ—అల్లాగనే ఉంది చూస్తే !

సాహేబు—ఆ ముసలమ్మగారు, ...మీకు హమ్మ అయితే...ఈ గొడవంతా సేమిటి ? మహారాజ్.

దొంగ—ఏమీ లేదండీ సాహేబుగారూ ఇంటిదగ్గర కోడలుతో పోట్లాడి వచ్చిందండీ !

కుర్ర—మా అమ్మమ్మ ఏమనలేదూ. మా అత్తయ్యే తిట్టింది !

ప్రయాణీకుడు—అత్తా ... కోడలునా. పోట్లాడు కొన్నారు. సరి. సరి.

దొంగ—కోడలు ఏమన్నా అంటే మట్టుకు నాతో చెప్పాలె కాని ఆపశంకా బంటుకా రావచ్చునుటండీ! పెద్ద మనుష్యులు చెప్పండి మీరు ?

ముసలమ్మ—(చినుగుతో) ఇదెక్కడి గోల ?

దొంగ—ఎప్పుడూవుండే గోలే, లేవమ్మ వెడదాం.

ముసలమ్మ—అహా ఏచిట్టగా ఉండే.

దొంగ—చిత్తంగా ఉండేనా ? అట్లాగే ఉంటుంటే ! వస్తావా ? వా ? ఏం ?

ముసలమ్మ—టూ నీ దంపతులు.

దొంగ—తిడి పేట్టివులే చిన్నప్పుడు నుంచి పోయి తునే ఉన్నావు ?

ముసలమ్మ—నాలు ఎవరూ నీవు ? నెధవ ?

దొంగ—అమ్మా నీకు కోపం వస్తే నీ పట్టుకు ఏమటా మాటలు ! అయినా ఇక్కడెందుకు గోల ! ఇంటికి వెళుము !

[ప్రయాణీకులు]

మొదటి—పెళ్ళి అమ్మా, కోడలు ఎందుడయితే కొడుకు పరాయివాడా ?

రెండవ—చావం ! పట్టి పెళ్ళిపోయింది అ అబ్బయి...ఎంత దిగులు పడిపోయిందో చూడండి.

ముసలమ్మ—అదంతా నా ఉన్న గోలలే! తేంచుకుపోదా మనుకొంటే మట్టుకు ఎక్కడికి వెళలము, అక్క

య్యా కోపంవచ్చి నాలుగుకోజులు ఏకూతురింటికో వెళ్ళినా
మళ్ళీ కొడుకు దగ్గరకు రాకేంజేస్తాము !

ముసలమ్మ—వీడు ఎవరమ్మా? వీడు నాకేం కొడు
కమ్మా !

దొంగ—ఏమండీ పిన్నిగారూ (ఆ రెండో ముసలమ్మ
తో) కోడలేదో అన్నదని ఆకోపం అంతా నామీద చూపించి
వీడు నాకేం కొడుకు అని అంటుంది మాలమ్మ చూడండి.
ఇదేమన్నా న్యాయంగా ఉందీ ?

అది అయినా మాటతొందర మనిషి ! కోపంలో నా
ఇంటినుంచి వెళ్ళిపో అన్నమాట నిజమే. కాని దాని తరు
వాత ఏడుస్తూ కూర్చున్నది. అత్తగారిని తీసుకొస్తేగాని
అన్నం తిన నని !

[ప్రయాణీకులు]

మొదటి—అల్లాగా అండి, బ్రతిమిలాడి తీసుకువెళ్ళు
నాయనా.

రెండవ—వస్తుందిలే రాకేం జేస్తుంది.

సాహేబు—గడబిడ హెందుక్ అమ్మా హెళ్ళు
అమ్మా హెళ్ళు. కోడలమే ఖోపంవస్తే కొడుకు హేమి
చేస్తాడు ?

ముసలమ్మ—వీడు నాకెక్కడ కొడుకరా. అయ్యో
కర్మమా ?

దొంగ—ఎక్కడ కొడుకు నేమిటమ్మా, కన్నకొడుకును? రా వెళదాం రా.

ముసలమ్మ—ఓరి నీదుంప తెగ! చెయ్యి పట్టుకుంటా వేమిరా వదులు!

దొంగ—వదులుతాను రామరి, లే. ఎందుకూ ఆలస్యం!

కుర్ర—రావే అమ్మమ్మా, అత్తయ్య ఏడుస్తున్నదట.

[ప్రయాణీకులు]

పో అమ్మా, పాపం చిన్నబిడ్డ హడలి పోతున్నాడు,

దొంగ—ఏం? - లే- వస్తావా, రావా? ఒక్కమాట చెప్పు?

ముసలమ్మ—ఛాఛా, నీ దొంగ వేషాలు నాదగ్గర సాగవు, వెళ్ళు.

దొంగ—అయితే రావన్నమాట!

ముసలమ్మ—ఛా—పో.

దొంగ—సరే, ఎట్లా రాకుండా ఉంటావో చూస్తానుండు. ఒరే నాయనా మాట ఎత్తుకో.

ముసలమ్మ—అయ్యో అయ్యో, నామాట ఎత్తుకెడుతున్నాడు. ఇదెక్కడి అన్యాయం!

దొంగ—ఎత్తుకెళ్ళక! నీకు ఇచ్చి పో అమ్మా అంటానటమ్మా. ఎవరన్నా అల్లాగ అంటారా?

[ప్రయాణీకులు]

(1) కొడుకు పిలుస్తుంటే ఎందుకమ్మా అంతపట్టుదల.

(2) పాపం ఆ అబ్బాయి మట్టుకు ఏం జేస్తాడు! అటు భార్యనూ అనలేడు. ఇటు తల్లిని అనలేడు. మధ్య నలిగి చస్తున్నాడు.

(3) హెందుక్కి అమ్మా అంత గడ్ బడ్ చేస్తావ్ పో అమ్మా.

దొంగ—రా అమ్మా

ముసలమ్మ—వీడు నాకుకొడుకూ కాదు గోడగడ్డలూ కాదు. దొంగముండా కొడుకగ్రా.

దొంగ—నే నేమీ ముండా కొడుకును కాదమ్మా! నీ మెల్లో మంగళసూత్రం పచ్చగా ఉన్నంతకాలం నేను ముత్తయిదవ కొడుకునే. ఇంతకూ వస్తావా రావా? చెప్ప.

ముసలమ్మ—నేను రావటం ఏమిటా నీదుంపతెగ!

దొంగ—సరే. రావన్నమాట! ఇంకెందుకూ! ఒకే అబ్బాయ్—నీవు ఈమూట తీసుకొని నడు. నేను అమ్మను తీసుకొని వస్తాను.

ముసలమ్మ—అయ్యో అయ్యో, మూట ఎత్తు కెడు తున్నాడు. ఇదెక్కడి అన్యాయం?

దొంగ—ఎక్కడికి వెడతాడమ్మా. నీవు ఊరికే కొంప ముడిగి పోయినట్లు అరుస్తావు! ఇంటి కెడతాడు. నీవు కూడా రా అమ్మా. ఎందుకు అల్లరి పెడతావు నన్ను!

ముసలమ్మ—భీ పో. ఇదేమిటి? ఇట్లా చూస్తూ ఊరు కొంటారేం అంతా?

దొంగ—అమ్మా, చూడు. చెవుతున్నాను ఒకమాట! వస్తే... నుర్రాడగా... రా. ఎంత బ్రతిమిలాడినా ఒకటే పట్టుదలా!

ముసలమ్మ—ఓరి నీదుంపజెగ! ఇదేమిటా!

దొంగ—సరే, నీయిష్టం. నీవు కూతురు దగ్గరకే వెడతావో! ఎక్కడికి వెడతావో వెళ్ళు. బట్టలకు ఇబ్బంది పడుతావు! తరువాత నీ ఇష్టం!

నేనుకూడా వెళ్ళిపోతున్నాను!

వస్తేరా! నామాట విను!

అమ్మా నేను వెళుతున్నాను.

రా. నా వెనకాలే గా.

ముసలమ్మ—అయ్యో అయ్యో, ఇదెక్కడికొడుకు. అంతా చూస్తూ ఊరుకొంటారేం?

[ప్రయాణీకులు]

సాహేబు—ఎక్కడికి హెల్తాడమ్మా నిన్ను ఒదిలి. నీకి బెదిరిస్తూ ఉన్నాడు కొడుకు.

రెండవ—పోంగొ. అమ్మా పోంగొ.

(రైలువస్తుంది. అంతా ఎవరిదారిని వాళ్ళు వెళ్ళిపోవటానికి సిద్ధపడతారు)

ముసలమ్మ—ఇదెక్కడి అన్యాయం. కొడుకుట!
కొడుకూ నోడగడ్డలూనూ!

పబ్లిక్ గా మూట యెత్తుకొని పోతూ ఉంటే దొంగ
ముండా కొడుకు అంతా చూస్తూ ఊరుకుంటారేం!

పోలీసులకైనా చెప్పాలె.

[ప్రయాణీకులు]

(1) ముసలమ్మ అసాధ్యురాలు!

(2) కొడ్కుమీదా రిపోర్టు భలె! భలె!

(రైలు కూత కూస్తుంది. గార్డు ఈలవేస్తాడు. ముస
లమ్మ పెట్టెలో ఎక్కాలా వద్దా అని ఆలోచిస్తూ నుంచుం
టుంది)

గార్డు—(ఈలవేసి) ముసలమ్మగారూ, బండి యెక్కు
అమ్మా, బండిపోతుంది.

ముసలమ్మ—ఏం యెక్కేది నాయనా. పట్టుచీరలూ
అవీ ఉన్న మూట యెవరో దొంగ చూస్తూఉండగా యెత్తు
కెళ్ళాడు.

గార్డు—మరి ఉండి పోతావా?

ముసలమ్మ—యెక్కుతా. నాయనా. మళ్ళీ ఆవెధవ
కనపడి ఇంటికి రమ్మని చేతుల గాజులూ అవీ ఒల్చుకోవచ్చు

గార్డు—(ఈల) రైలు వెళ్ళిపోతున్న శబ్దం.

మసలమ్మ

(పెట్టెలోనుంచి తొంగిచూచి, ప్లాట్ ఫారం చివరను దొంగను చూస్తుంది. కుర్రవాడు గాని మూటగాని కనపడలేదు.)

అడుగో, అడుగో. మూట యెత్తుకెళ్ళిన దొంగవెధవ ఇక్కడే ఉన్నాడు! ఓరి నీదుంప తెగ! ఇక్కడే ఉన్నావట్రా! యెంతదైర్యంరా నీకు!

దొంగ.—(రైలు పోతుంటే అడుస్తాడు,) అమ్మా! వెడుతున్నావుగదా. యెంత చెప్పినా వినకుండా సరే. వెళ్లు.

పోనీ. మళ్ళీ వారంగోజులలో రా అమ్మా తప్పకుండా రావే !

చి ర్మా ష్ట తు తు

గన్నయ—ప్రభ

ప్రభ—ఈ కాపురం నేను చెయ్యలేను బాబూ ఎంత
డబ్బు వచ్చినా తగలేస్తుంటిరి. ఎల్లాగ గడవటం ?

గన్నయ—అదే నేనూ ఆలోచిస్తున్నాను.

ప్ర—ఏమిటి ఇంకా మీరు ఆలోచించేది ? ఇంకా
ఎక్కడైనా అప్పు పుడుతుందా ?

గ—ఎక్కడా పుట్టేట్టలేదు. అయినా ఇవ్వాలకు
ఏదో ఉందిగా తోటానికి రేపటి సంగతి ఆలోచిద్దాములే.
(తలుపుకొట్టినశబ్దం) ఎవరో తలుపు కొడుతున్నారు చూడు
ప్రభా.

ప్ర—అన్నయగారు వచ్చారండి !

అ—గన్నయ ఇంట్లో ఉన్నాడా ?

గ—ఉన్నాను ప్రభూ దయచేయండి ఇల్లాకూర్చోండి!
అ.హ...ఇల్లాగ. ఇల్లాగ దయచేయండి. ఏంప్రభూ, ఇల్లా
వచ్చారు ? మా గృహాన్ని పావనంచేశారు ?

ప్ర—ఊరిక రారు మహాత్ములు !

అ—ఊరికే ఎందుకు వస్తాను. నీ పికకు ఊరి త్రాడు
తెచ్చాను.

గ—ఎవరి పికకు మహాప్రభూ ప్రభ పీక కా ?

అ—లేదు నీ పికకే !

X—నా పీకకే !

ప్ర—ఎవరి పీకకై తేనెగాని అక్కడనుంచి తేవాలా అన్నయ్యగారూ? నేను ఇయ్యక పోయినానా బారెడుతాడు!

X—ఎంత పెద్దది తెచ్చాగో! నుమూరైంది ఓమోస్తరుది చాలు. నేను పొట్టివాణ్ణి గదండి?

అ—నీ హాస్య ప్రసంగాలు కట్టిపెట్టు. ఊళ్ళో అందరికీ బాకీ పడ్డావు తెలుసునా?

X—తమదాకా వచ్చిందీ ఆనిషయం!

అ—ఇంకా పైకి పోయింది!

X—అమ్మో ఇంకా పైకే! అమ్మో!

ప్ర—ఎంతపైకి మహాప్రభూ?

అ—చాలాపైకి వాళ్ళంతా ని పైన వ్యాజ్యాలు తెచ్చారు. నిన్ను పట్టుకెళ్ళి ఈ రాత్రే చెరసాలలో పడెయ్యమని మండలాధిపతి ఆజ్ఞ ఇచ్చాడు.

X—హా—ఎంతటి వాడికి ఎంతగతి పట్టింది మహాప్రభూ!

అ—నీవు నాతో రావాలె.

ప్ర—తమతో రావటానికేం భయం భోజనం చేసి వస్తారు ప్రభూ.

X—పోనీ అక్కడే భోజనం చేస్తాను.

అ—జైలుకూడు తిందువుగాని రా.

ప్ర—అమ్మో ఆకూడు తినలేదు ప్రభూ! భోజనంచేసి వస్తాడు అంత అవసరమైతే! తమరు కాస్త దాహం వుచ్చుకోరూ!

అ—కాసిని మజ్జిగ ఉంటే ఇయ్యిప్రభా!

గ—ప్రభా—మజ్జిగ తెస్తున్నావా?

ప్ర—అ

గ—ఓసి పిచ్చిమొద్దూ అమాత్యులవారికి మజ్జిగ ఇస్తావుమే ద్రాక్షరసము తీసుకొచ్చి ఇయ్యి.

అ—ద్రాక్షరసమా! ఇటువంటి వాటికి డబ్బు తగలెయ్య బట్టే మీకు ఈ గతి పట్టింది.

గ—తమరు చెప్పింది పరమసత్యం. వద్దేమనకు ఇటువంటివి అంటే ప్రభ వినదు ప్రభూ!

అ—చాలా బాగుంది.

ప్ర—చిత్తం ఇంకా కొంచెం?

అ—సరేకాని మరి చెరసాలకు పంపు గన్నయను.

గ—ఈ పూటకు ఊమించండి ప్రభూ. రేపు సాయంత్రం లోపున ఇయ్యవలసిన డబ్బు అంతా అలా పైనలతో ఇచ్చేస్తాను.

ప్ర—ఇస్తాడు అన్నయ్యగారూ,

అ—తప్పకుండా!

ప్ర—ఓ తప్పకుండా ఇస్తాడు. నాదీ పూచీ.

అ—నీ ముఖంచూచి వదిలేస్తున్నాను—(మత్తులో)

ప్ర—(నిష్పర్) మత్తమందు కలిపి ఇచ్చాను. మరేం భయం లేదు మీరు ఊరుకోండి. నాముఖంచూడండి అన్నయ్య గారూ! ఆయన ముఖం చూడ బాకండి.

అ—ఈ పూటకు నిన్ను తీసుంచాను. తెలిసింగా గన్నయ్యా?

గ—తెలిసింది మహాప్రభూ.

అ—ఏమి తెలిసింది!

గ—(పెద్దగా చెబితే) ఈ పూటకు నన్ను తీసుం చారు.

అ—రేపు సొమ్ము కట్టకపోతే ఊరుకోను తెలిసిందా?

గ—తెలిసింది ప్రభూ—(పెద్దగా)

అ—ఏమి తెలిసింది?

గ—రేపు సొమ్ము కట్టక పోతే

ప్ర—ఊరుకోరు తమరు.

అ—నా ప్రతిజ్ఞ తెలుసా?

ప్ర—తెలుసు ప్రభూ.

గ—తెలియదుప్రభూ.

అ—విను.

విజయ భూపతి అడ్డమువచ్చి నిల్చినన్ వారిజ బాం
ధవు డపరి వారిధి గ్రుంకకమున్ను గన్నయశి
రంబు వంచి ధరణీస్థలిబడ ద్రోయకున్న నా పేరు
అన్నయ యేనినడ భీషణ శంఖము దేవదత్తమే!

X—పడిపోయినాడా ?... (నవ్వు)—నన్ను తీసికెళ్ళి
చెరసాలలో పడేద్దామను కొన్నాడు—తగినకాస్త అయింది.

కాస్త తగ్గి వీడిని తల దన్నగలిగినాను.

చేతనగువాడు కార్యము

కైతగును వంగు గాక యల్పుండగునా

యేతము చడి దా వలగును

బాతాళము నీరు దెచ్చి బయలం జల్లున్.

ప్ర—పట్టు ఈ యన్ను తీసికెళ్ళి వీధిలో పారేద్దాం.

ప్ర—అల్లాక్కాదు రాజుగారింటికి చాకళ్ళు బండిలో
ఉతికిన గుడ్డలు తీసికెడు తున్నాడు. బండి వాకిట్లో ఉంది.
వాళ్ళు ఎక్కడికో వెళ్ళారు. వాళ్ళు వచ్చేలోపున, ఈ కథే
బరాన్ని తీసికెళ్ళి ఆ బండిలో బట్టల క్రింద దూర్చేద్దాం—
(నవ్వు)

X—అల్లాగే చేద్దాం. దివాళంలోకి పోయేసరికి మెల
కువ వస్తుంది. వాళ్ళంతా మహామంత్రిని చాకలి బండిలో గుడ్డ
లతో రావటం చూచి చాలా స తో పిస్తారు.

Xన్నయ్య ఇల్లు—భార్య భర్తలు.

X—ప్రభా—జయ్ ప్రభావతీ. మాట్లాడ వేమే
కాంతామణి—ప్రభావతీ ప్రభావతీ అహా అబ్బమాట్లాడ దే!

కనులిచ్చి నన్ను ఈ తనుమధ్య సూచిన

తనువున కమ్మత సేచనము గాదె

చిరునవ్వు బెరయ ఈ చెలువ నాతోడ

బల్కినఁ జెవులకు రసాయనము గాదె

యెలమి ఈ మగువ నన్నెలయింప దివిరిన

నెడద కానందంబు నిక్కకాదె.

ప్ర—చాలు చాలు ఇక ఆపండి.

X—ఏం ? ఎందుకాపాలె ?

ప్ర—ఎందుకా ఇవ్వాలి ఏమి తిందామా అని కొంచెం ఆలోచించటానికి !

X—ఇంకో వస్తువ వద్దే నా అమ్మేద్దాం.

ప్ర—నా బొంద అమ్మటానికి ఏమీలేదు. వెండి కంచాలు, గిన్నెలు, పట్టు పరుపులు, దిండ్లు సమస్తం అమ్మేస్తిరి. రాజుగారు ఇచ్చింది అంతా ఒళ్ళూ పై తెలియకుండా పాడుచేస్తిరి. ఏవో అమ్మకొని తిన్నన్నాళ్ళు తిన్నాము. ఇక అమ్మటానికి ఏమీ లేదు. మెల్లో పుస్తెతప్ప !

X—హా—హాత విధి !

ప్ర—నా బొంద విధి చేతులారా తెచ్చుకొని ! మీ రేమో మహా కవులు, సన్ను సుఖ పెడతారు అనుకొని మా వాళ్ళు నా గొంతు కోశారు.

X—అ, హాహా—నిన్ను నాగొంతుక్కు తగిలించారు—

ప్ర—ఎట్లా గయితేనేం ?

X—చాలా భేదంఉంది గొంతుక కొయ్యటం వేరు. ఒక గొంతుగను ఇంకొక గొంతుకకు తగిలించటం వేరు. అయినా నేనేమీ తక్కవ కవిని గాదు. నా హాస్య ప్రసంగాలు విని మహారాజులంగారు పరవశులై పోయేవారు తెలుసునా ?

ప్ర—అయితే ఏంలాభం! మహారాజావారు ఇచ్చిన ధన మంతా భోగలాలసుడవై తిగలేస్తిరి. ఇప్పుడైనా ఆయన దర్శనం చేసి ఏమైనా అడగండి. ఇవ్వాలి సాయింత్రి లోవున దండ నాథునికి డబ్బు కట్టాలని జ్ఞాపకం ఉందా?

గ—జ్ఞాపకం ఉంది. ఏమి చేసేది? మహారాజా వారికి నామీద కోపం వచ్చిందాయో! నా వలన ఆయనకు ఏమీ వినోదం కలగటం లేదట!

ప్ర—ఎందుకు అట్లాగ చేశారు?

గ—రోజూ ఏమి వినోదం కల్పించి చచ్చేది! నీవు మహారాణి గారిని అడిగి ఏమైనా తీసుకొని రాదూ?

ప్ర—ఆమెకు నామీద కోపం వచ్చింది. రోజుకో క్రొత్తపాట పాడాలట! ఎక్కడనుంచి తెచ్చేది? అయినా మీరు కొత్తవి వ్రాసి ఇయ్యటం నూనేస్తిరి.

గ—సరే! ఇప్పుడెట్లాగూ అంటా? ఈ పూటకు కూడా తండులములు...

ప్ర—(అందుకొని)—నిండు కొన్నవి.

గ—ఇప్పుడు మనం ఇద్దరం కూడా

ప్ర—ఇద్దరం కూడా?

గ—ఏదో ఒక అపూర్వమైన, అనూహ్యమైన కార్యము.

ప్ర—చెయ్యాలె.

గ—చెయ్యక పోతే—

ప్ర—అన్నం లేక మాడి చావాలె.

గ—మా-డి-చా-వా-లె (ఒక్కొక్క అక్షరము—
విడిగా ఉచ్చరిస్తాడు)

ప్ర—(అదేమో స్తరు)—మా-డి-చావ-వ-లె-ను—

గ—సరి మంచిమాట చెప్పావే, ప్రభా అమ్మతమైన
ఉపాయం చెప్పావు! మన కష్టాలు గట్టెక్కే ఉపాయం
చెప్పావు కాబట్టి ఈ రోజున మనం ఇద్దరం————

ప్ర—ఇద్దరం??

గ—చద్దాము...

ప్ర—ఎట్లాగు చావటమూ?

గ—ఎట్లాగేమిటి? సుఖంగా.——పరుపేసుకొని—
పడుకొని-ఆ పళ్ళంగా తాక్ మని చచ్చిపోదాం.

ప్ర—అబ్బ ఎంత సులభంగా చెప్పారండి మీరు
చావండి నేను చావను.

గ—ఏం?

ప్ర—నాకు బతకాలని ఉంది. నేను చావను, మీరు
చావండి.

గ—సరే నేను చస్తాను. నేను చస్తే నీకు మొగుడు
ఎట్లా!

ప్ర—అక్కరలేదు.

గ—ప్రభావతీ—మొగుడు లేకుండా ఎట్లాజీవిస్తావే-
ప్రభావతీ!

ప్ర—ఆ

గ—రత్నకలా, రాజహంసా, కలహప్రియా కాంచనమాలా కన్నాంబ

ప్ర—ఆ

గ—రాజరాజేశ్వరీ రాకేందు బింబాసనా రాగసుధానిధి—

ప్ర—ఆ.

గ—మందగమనా, కుందరనా, సుందరాంగీ నీలొత్పలా నీలలోచనా, కలకంఠీ- కమలలోచనా - కలభాషిణీ కనకాంగీ కాంతామణి.

ప్ర—ఆఁ ఆఁ ఆ—దీనికేమైనా అంతుందా?

గ—(ఏడుస్తూ) నేను చనిపోయిన తరువాత నీకెట్లాగే? నిన్నెవరు చూస్తారు? నిన్నెవరు ప్రేమతో - ప్రభా ప్రభా ప్రభావతీ, అని పిలుస్తారు! అయ్యో నీగతి ఏంగాను!

ప్ర—ఊరుకోండి - మీరు ఇంకాచావలెదు గదండి.

గ—అనుకొన్నాంగా?

ప్ర—అనుకొన్నంత మాత్రానే చచ్చారా ఏమిటి?

గ—అయ్యో పిచ్చిదానా చేతిలో దమ్మిడిలేదు—
ఉండు ఉండు పద్యం వస్తున్నది.

చేతన్ లేదు—

న నేనే—తోరే న నేనే— నేహె— నేనే— మొ॥

ప్ర—పద్యమువద్దూ బండలూవద్దు. చెవుచురూ

గ — ఏముందీ. వచనంలో చెపటానికేం! నిమిషంలో చెప్పేస్తా. చేతిలో డమ్మడిలేదా-ఊరినిండా అప్పులా! ఒక్క గింజలయినా పుట్టదా! ఇవ్వాలి కాకపోతే రేపు అయినా చావాలిసిందే కదా!

ప్ర—ఆ!

గ—అందుకనే నేను ఏడుస్తున్నాను.

ప్ర—అయ్యో, అయ్యో, మీ తెలివి తెల్లవారి నట్లే ఉంది. మీరు కాను ఏడ్వాలిసింది - మీరు పోతే... నేనూ ఏడ్వవలసింది!

గ—“అవునేవ్ - నా తెలివి తగలెయ్య - నీవుగదూ ఏడ్వాలిసింది... అవునవును... ఏడుమరి.

ప్ర—నేను ఏడవను.

గ—ఏడవ్వా?

ప్ర—అవును.

గ—నీవు ఏడవ్వన్నమాట. నేను చచ్చినా ఏడవ్వన్నమాట! అంతేనా!

ప్ర—అంతే.

గ—అయితే అన్నిటికీ నేనే ఏడ్వాలన్నమాట— తిండిలేదని! నేను చచ్చినతరువాత ఏడ్వనిభార్య దొరికిందే నని రెండందాలే ఏడ్వాలి. ఏడ్పుతప్పదు. అయ్యో - ప్రభా (ఏడుస్తాడు)

ప్ర—ఇదగో మిమ్మల్నే—ఉండండి. ఇంకేమీ ఉపాయం లేదూ?

గ—ఏమీలేదు. నీకేమైనా తోస్తున్నదా?

ప్ర—నాకూ తోచటం లేదు. చావడమే!

గ—సరే - అన్నంతక ఎట్లాగూచావాలిసిఉంది—
ఇవ్వాలో రేపా! కాబట్టి ఇప్పుడేచస్తాను.

ప్ర—చావండి. ఏంజేస్తాను. ఒకపద్దు వచ్చి మావా
శ్మశానికి వెళ్ళిపోతాను.

గ—ఓసి సుమంగిలీ - ఆయుష్యంతురాలా! ఓసి ఓసి
తెలివితిక్కువ మొద్దూ, పొత్తరిం! బెల్లంకొట్టే రాయీ
పచ్చడినూ రే బండ—

ప్ర—ఆ—ఏమిటి చెప్పండి—

గ—మరిచిపోయినా, ఎందుకు తిడుతున్నాను. అసలు
విషయం కాస్తజ్ఞాపకంచెయ్యి.

ప్ర—నేను ఇంటికి వెడతానంటే...!

గ—ఆ. ఆ, ఓసి, లేడవ్వనీ ఆకర్ణాంత విక్షలనయనా-

ప్ర—మళ్ళీ తిడుతున్నాను-

గ—తిట్టకపోతే. చెప్పేవిషయానికి ఊపురాదు—
ఓ చెంచెలాక్షి, సుకుమార శరీర—సుందరాంగీ—

ప్ర—చెప్పండి.

గ—మళ్ళీ మర్చిపోయినా ఏం చెప్పొచ్చానో జ్ఞాపకం
లేదు. కాస్తజ్ఞాపకంచెయ్యి.

ప్ర—ఈలేభా నాకూ జ్ఞాపకంలేదు.

గ—అందుకనే నేను నిన్ను తెలివితక్కువ మొద్దూ అనేది. మొగవాడు తిడుతూఉంటే ఎందుకు తిడుతున్నాడో కాస్త జ్ఞాపకం ఉంచుకోవాలనని తెలియకపోయే నీకు- సరే నాకే జ్ఞాపం వస్తుంది. ఓ - చూశావా నాకేజ్ఞాపకం వచ్చింది. చెవుతావిను. నేను చచ్చిపోవటంతోనే నీవు మహారాణి దగ్గరకు పరుగెత్తికెళ్లి తల్లి భర్తపోయినాడు అని ఏడు. జాలి పడి ఆమె ఏదైనా ఇస్తుంది. తెలిసిందా! దాంతో కొంత కాలం మనము హాయిగా బ్రతకొచ్చు.

ప్ర—మళ్ళీ మీరు చప్పునబ్రతకాలె లేకపోతే నాకు దిగులుగా ఉంటుంది.

గ—(చిటికలువేస్తూ) - నీవు రాణి గారిచ్చిన డబ్బు తేవటంతోనే లేస్తాను.

ప్ర—సరే. అయితే డబ్బునచావండి.

గ—చస్తా చస్తా

ప్ర—ఇంకా ఏమిటి ఆలోచన ?

గ—ఏమీలేదే ఇంతబ్రతుకూ బ్రతికి దొంగచావు చావాసిలివచ్చిందేనని విచారంగాఉంది.

ప్ర—ఏచావుచచ్చినా ఒకగంటే కదండి. పోనీ అంత గా అయితే ఆతరువాత ఒకటోరకం దొరచావు చావకూడదా ఏమిటి ?

గ—సరే. అయితే నేను ఈచాపమీదపడుకొంటాను పైన గుడ్డకప్పు.

ప్ర—నేను వెడుతున్నాను.

గ—భీ! అల్లాగేనా వెళ్ళటము! ఓసి తెలివితక్కువ మొద్దూ, జుట్టువిరియబోసుకొని, పమిటజారవిడిచి ఏడుస్తూ, వెళ్ళు.

ప్ర—సరే వెడుతున్నాను.

గ—(పెద్దగా) బాగా ఏడవ్వేం!

ప్ర—(దూరాన్నుంచి) - సరే సరే! - ఏడుస్తూ వెళ్ళటం వినిపిస్తుంది.

రాణి, సీత, దాసీ

నర్తకి—పాటపాడుతూ నృత్యంచేస్తున్నది.

సరళిత మురళీనినా మదియే. సం దేహమేల?

మరల వినుము సఖి మొ॥

మహారాణి—మురళీ కాదు - నీముఖం కాదు, అదేదో ఏడ్చులాగుంది.

నర్తకి—మరల వినుము సఖి మొ॥

మహారాణి—అది ఏడ్చేనే సీతా.

సీత—అదుగో ప్రభావతి వస్తున్నది మహారాణీ, ఏడుస్తూ వస్తున్నదమ్మా.

ప్ర—అయ్య బాబో - తల్లీ - నాకొంపమునిగిపోయింది తల్లీ—(ఏడ్చు)

రాణి—ఏమిటి ప్రభా—

ప్ర—ఇంకేముంది తల్లీ! ఆయన హఠాత్తుగా పోయి నారమ్మ. నాకొంప కూలిపోయింది తల్లీ! ఇంకా ఎట్లా బ్రతికేది తల్లీ!

రాణి—అయ్యో! ఎంత అవస్థవచ్చింది పాపం!

సీత—ఇప్పుడే మహారాణివారు నీమాల అనుకుంటున్నాడు ప్రభా!

రాణి—పాపం - విధి అల్లాగ వ్రాసిపెట్టాడుకాబోలు!

ప్ర—(వకుస్తుంది)—ఇది విధివ్రాతే తల్లీ అయ్యో భర్తపోయి నేనెట్లా బ్రతికేది తల్లీ! అపరకర్మలకై నా అరకాసు లేదుతల్లీ! మహారాజులంగారిని తల్చుకొంటూ శ్రీవారి ఔదార్యాన్ని కీర్తిస్తూ ప్రాణాలువిడిచాడు తల్లీ!

రాణి—ప్రభా - ఏం జేస్తావు. అనుభవించకతప్పదు. సీతా ప్రభావతికి ఈ నూరు వరసలూ ఇయ్యి. ప్రస్తుత అవసరాలు జరుపుకొంటుంది. పో. ప్రభా. ప్రస్తుతం విషయం చూచుకో.

ప్ర—తల్లీ— నేను ఎట్లా బ్రతికేది తల్లీ! నేను ఇంకేమి బ్రతుకుతాను! నా ప్రాణాలు పోతున్నాయి—

రాణి—పాపం, ఎంతలోకి వచ్చింది చావు. ఈవార్త వింటే మహారాజులంగారు ఎంతగా విచారపడతారో - సీతా మహారాణి రాజదర్శనం చేయాలని కోరుతుండన్నట్లు తెలియజెయ్యి - మనోరమా మనం వెడదాం రా.

ప్రభావతి — గన్నయ

ప్ర—(నవ్వుతూ) ఏముండోయ్ శేవండి. నిద్రపట్టిందా.

గ—అమ్మయ్య బ్రతికాను-రాణిగారు ఏమి ఇచ్చింది?

ప్ర—ఏమి ఇచ్చినా మీకు దమ్మిడి ఇయ్యను. కష్టపడి సంపాదించుకొన్నాను. చీరలూ అవీ కొనుక్కోవాలె.

గ—మనతిండికీ ?

ప్ర—మనతిండికి మీరు సంపాదించుకురండి.

గ—(కోపంగా)-అయితే నీవుచావు. నేనువడ్డి రాజు గారి దగ్గర ఏమైనా సంపాదించుకు వస్తాను.

ప్ర—అల్లాగే చెయ్యండి.

గ—అయితే నీవు పడకో చచ్చినట్లు గుడ్డకప్పనీ

ప్ర—ఇక వెళ్ళండి.

గ—వెడుతున్నా నాకోసం ఎవరై నావస్తే ?

ప్ర—చచ్చిపోయినారని చెబుతా!

గ—నీబాండ. నీవు చచ్చిఉన్నావుగా. ఎట్లామాట్లాడుతావు? నోరుమూసుకొని చచ్చినట్లుపడుండు తెలిసిందా?

ప్ర—తెలిసిందిగాని. మీరు బాగా ఏడ్వండి ఏడుస్తూనే పొండి.

మహారాజు—మహారాణి

రాజు—ఓహో రాణిసాహేబా వారా కులసాగా ఉన్నారా ?

రాణి—మహారాజావారు కులసాగా ఉన్నారుగదా!

రాజు—కుశలమే మహారాణీ

రాణి—నేనూ కుశలమే మహారాజా !

రాజు—రాణిగారు దాసదాసీ జనంబులు డేమమేదా ?

రాణి—డేమమే శావి, శ్రీవారి ఆశ్రితులలో.

రాజు—ఆ—ఆశ్రితులలో ? ?

రాణి—మీ ఆశ్రితకోటిలో ప్రథముడైన గన్నయ కవి మరణించిన వా ర్త ప్రభువులకు చెప్పుటకు విచారపడు తున్నాను.

రాజు—నే నతని ఒక గంట క్రిందనే చూశాను మహారాణీ పాప మతని భార్య ప్రథ మరణించింది.

రాణి—(నవ్వి)—అదికాదు ప్రభూ నేను ప్రథను ఓ గంట క్రింద చూశాను, పాపము ఆమె ఏడుస్తూ వచ్చింద? ధర్మ పోయినాడట.

రాజు—పోయినది ప్రభావతి కాదూ !

రాణి—కాదు ప్రభూ! గన్నయ చనిపోయినాడు.

రాజు—గన్నయను ఓగంట క్రింద నా కళ్ళతో నేను చూశాను, దేవీ !

రాణి—ప్రభావతిని ఓ గంటక్రింద నేను చూశాను. ప్రభూ !

రాజు—(నవ్వి) మహారాణీవారు పొరపడి ఉంటారు.

రాణి—(నవ్వి) మహారాజావారే పొరపడిఉంటారు.

రాజు—నవ్వులాట కాదు మహారాణీ ప్రభావతి చని పోయింది.

రాణి—కాదు, మహారాజా ! గన్నయక వే పోయినాడు !

రాజు—అయితే ఈ విషయమై తగిన విచారణ జరుపుతాను. గన్నయ కవి చావలేదని నేను అంటాను. నిజంగా అతను చనిపోయినట్లయితే మీ ప్రభకు వేయి వరహాలిస్తాను.

రాణి—ప్రభ చావలేదని నేను అంటున్నాను. నిజంగా ఆమె పోయి ఉన్నట్లయితే మీ గన్నయ కవికి నేను వేయి వరహాలిస్తాను.

రాజు—అయితే ఇప్పుడే నేను నా మంత్రిని పంపి నిజస్థితి తెలుసుకొని రమ్మంటాను. సీతా రామయ్యామాత్యుని రమ్మని చెప్పి.

సీత —చిత్తము మహాప్రభూ.

రాజు—దేవీ మన ఇద్దరికీ పిచిత్రమైన వాదన వచ్చింది కదూ ?

రాణి—అవును మహారాజా !

రాజు—ఇందులొ నాకు జయం గలిగితే దేవగారు గొప్ప బహుమతి ఇయ్యవలసి ఉంటుంది.

రాణి—(నవ్వి)—నా మాటే నిజం అయినా నాకే జయం కలిగితే దొంగవాడు ఏమి ఇస్తారో చూడ వలసిఉంది.

సీత—రామయ్యామాత్యులు వచ్చినారు.

రాజు—రామయ్యామాత్యా! నివు వెళ్ళి మన ఆస్థాన విదూషకుడు గన్నయ బ్రతికి ఉన్నది లేనిదీ తెలుసుకొని రావలయును.

రామయ—చిత్తం మహాప్రభూ!

రాణి—విదూషకుడు గన్నయ చచ్చిఉన్నది లేనిదీ
చూడ వలయును రామయామాత్యులు.

రామయ—చిత్తం మహారాణి

రాణి—అమాత్యులు వెళ్ళారు.

రాజు—కనుకొని వస్తారు.

రాణి—కాని నిజానికి విదూషకుడు చనిపోయి ఉన్నా
ఆమాట చెప్పటానికి అమాత్యులవారు భయపడతారేమో నని
సందేహంగా ఉంది ప్రభూ!

రాజు—(నవ్వి)—అట్లాగయితే రాణిగారు అమకు
నమ్మకమైన వారిని పంపి నిజస్థితి తెలుసుకోవచ్చు నాకేమీ
అభ్యంతరం లేదు.

రాణి—సీతా నీవు వెళ్ళి చచ్చిపోయింది విదూష
కుడో అతనిభార్య ప్రభూ తెలుసుకొని ఇక్కడున్నట్లు రావాటే.

సీత—చిత్తం మహారాణి!

రాజు—వాళ్ళు వచ్చేలోపున కులాసాకు వద్దైన కార్య
క్రమమును జరుపు మహారాణి!

రాణి—నర్తకి సృత్యంచేస్తుంది ఆనందించండి మహా
ప్రభూ—

(సృత్యం—వినిపిస్తుంది)

— — —

విదూషకుని ఇల్లు

గన్నయ—ప్రభా

గ—భలే తమాషా చేశాంగదూ ప్రభా నన్ను తగ
లెయ్య భార్య పోయిందని ఏడ్చును (నవ్వు) ఎట్లా ఏడ్చు
ననుకొన్నావు ప్రభా—

ప్ర—మీరు భలే బాగా ఏడుస్తారండీ నిజంగా
చూశారూ మీరు ఏడ్చినట్లు ఎవరూ ఏడ్వలేదు—నేను మటుకు
నా శ్రాద్ధం పెట్టా ! భర్తపోయినాడని ఏడ్చానండీ.

గ—పోనిలే కాసేపు ఏడిస్తే వందవరహాలు కొట్టు
కొస్తేవి.

ప్ర—మీరు మటుకు ఎంత సేపు ఏడ్చారేమిటి ?

గ—ఈ పద్ధతిమీద అయితే రోజూ ఒకసారి ఏడ్వ
టానికి నాకేమీ అభ్యంతరంలేదు. అది సరేగాని చూడూ—
రాణి ఏమను కొంటూ ఉంటుందీ ?

ప్ర—మీరు చచ్చి పోయినారని !

గ—రాజు ?

ప్ర—నేను పోయినానని !

గ—చివరకు వాళ్ళ ఇద్దరూ కలిస్తే—కలిసి మాట్లాడు
కొంటే ?

ప్ర—పోట్లాడు కొంటారు.

గ—ఎందుకూ ?

ప్ర—మన ఇద్దరిలో చచ్చింది ఎవరైందీ తెలియక.

గ—చావనీ కొట్టుకు చావనీ లేకపోతే మనలను ఎంత వేధించారు డబ్బు ఇయ్యక !

ప్ర—ఏమండోయ్ మిమ్మలనే (పెద్ద గా) అను కొన్నంతపనీ అయింది చచ్చాం !

గ—చచ్చితమీ యడమునను ।

చచ్చెదమీసాయంతనమున సాహసు మొప్పన్

ప్ర—(ఆటంక పరచుచు) కొంపమునిగిందండీ రాణి గారి పెద్ద దానీ వస్తున్నది !

గ—ఎందుకు చెప్పా !

ప్ర—ఎందుకేమిటి మీరు చచ్చిందీ లేనిదీ చూడటానికి !

గ—కొంపమునిగిందే ! చేసిన మోసంఅంతా బైట పడుతుంది! ఏంజెయ్యాలె?

ప్ర—మీరు ఇంత తెలివితక్కువ మొద్దులేమండీ ?

గ—అంతా బైటపడక తత్పదు ఏంజేస్తాం !

ప్ర—దబ్బున చావండి నేను ఏడుస్తూ ఉంటాను.

గ—చావాలిసిందేనా ?

ప్ర—వస్తున్నది అది చప్పున పడుకొండి గుడ్డ కప్పుతాను.

గ—వచ్చినట్లుండే—ఏడ్పు మొదలుపెట్టు.

ప్ర—ఓరిబాబు ఓరినాయనా నాదేవుడో నాగతిఇట్లా
కాలిందో బాబు ! సీతక్కా వచ్చావా ? నేను బ్రతకలేను
సీతక్కా.

సీత—గన్నయకవిని మొన్న చూశానమ్మా. పాప !
ఎంతలోకి ముంచు కొచ్చింది—ఏమిటా కర్మ !

ప్ర—హఠాత్తుగా పోయినారు తల్లీ ! దిక్కులేని
దాన్ని అయిపోయినాను సీతక్కా.

సీత—మహారాణివారు ఎంతో విచారించారు.
ఊరుకో అమ్మా. ఏంజేస్తాం ? నొసట వ్రాసిన వ్రాణ తప్పి
చుకోలేముగదా ! వెళ్ళి వస్తానమ్మా.

ప్ర—అయ్యో నాకర్మం ఇల్లాగ కాలింది సీతా !
ఏంజేసేదమ్మా !

గ—వెళ్ళిందా ఆ దయ్యం ! (విప్పర్)

ప్ర—అయ్యో సీతక్కా—(భర్తతో) ఒకటేసొం
దర చచ్చినోళ్ళు చచ్చినట్లుండక - ఇహలేవచ్చు!

గ—గండంగడిచి పిండం బైటపడ్డది. (నవ్వు) ఇప్పు
కిటిరెండుసార్లు బ్రతికాను. (నవ్వు)

ప్ర—దీనిదుంప తెగ. సరిగ్గా భోజనసమయానికి
వచ్చింది. రండి తిండి తిందాము.

గ—(పెద్దగా భయంతో)-ఏమే, ప్రభా చచ్చాం.
వీడిదుంప తెగ. రామయవస్తున్నాడు. చచ్చాం. రాజుగారు
పంపిడి టారు. ఇంకా చూస్తావేం! చావు తొందరగా !

ప్ర—నేను చావను.

గ—నీవు చావకపోతే ఎట్లాగే! నీవు చచ్చావని రాజుగారితో చెప్పానుగదా. ఆసంగతి నిజం తెలుసుకొనేందుకే రాజుగారు పంపిఉంటారు రామయను.

ప్ర—ఏమన్నా కానీ చావను. మీచావు మీరు చావండి.

గ—అయ్యో ఎట్లాగే - (శాంతంగా) అమ్మగదూ ఈ ఒక్కసారిచావు. మరిబద్దులే.

ప్ర—ఉపద్యండి. చస్తున్నా.

గ—అయ్యో కాంతా, కమలలోచన, కనకాంగి

ప్ర—అయ్యో! అయ్యో! అదేం ఏద్యటం?

గ—నీకు తెలియదు కవులము మేము ఏదేపద్ధతి అదే—సుందరాంగీ సుగుణశీల - సన్నువదిలి వెళ్ళావా? గుణవతీ, కుసుమశరీరా. నీకు నూరేడ్లునిండినవా? (పెద్దగా) రామయమంత్రిగారు వచ్చారా. మంత్రిశేఖరా నాకర్కం ఇట్లాకాలింది. నా మోహనాంగి సన్ను మోసపుచ్చింది. నా జీవితసర్వస్వము సన్ను వీడిపోయింది.

రామయ—గన్నయా నీవుకూడా ఇట్లాగ ఏద్య వచ్చునా అన్ని తెలిసినవాడివి కర్క అనుభవించక తీరదు. నీకు తెలియనిదేమున్నది? రాజుగారుకూడా విచారింపారు ఊరుకో. మిగతా విషయాలు చూచుకో.

గ—బాబూ రాజుగారికి నమస్కారములని చెప్పండి నేనిక బ్రతకను. నాప్రాణం ఈమెతోనే పోయింది. ఉన్నది కట్టె.

రామయ్య—ఊరుకో గన్నయ్యా అయిపోయినదానికి ఏంజేస్తావు — నేనువెళ్ళివస్తా.

ప్రభ — గన్నయ

గ—ప్రభా ఇకమనం ఇక్కడుంటే మాటదక్కదు. ఎక్కడికైనా లేచిపోదాం.

ప్ర—ఎక్కడికి ?

గ—ఎక్కడికైనా రాజుగారి కళ్ళబడనిచోటికి.

ప్ర—ఏమంత కర్మం ?

గ—ఇంతఊహించలేవేమే. దాసివమో నేను చచ్చానని చెబుతుంది. మంత్రివమో నీవు పోయిరావని చెబుతాడు అప్పుడు వాళ్ళకు అనుమానం కలుగదూ ?

ప్ర—తప్పకుండా కలుగుతుంది. ఏమిటా శబ్దం.

గ—బూరలు!

ప్ర—ఊోళ్ళు!

గ—చోప్దారుల కేకలు !

ప్ర—వందిమాగధుల సంకీర్తనాలు

గ—చచ్చామే ప్రభా. రాజుగారు స్వయంగా వస్తున్నారు.

ప్ర—(వెద్దగా)-చచ్చాముండోయ్ రాణి కూడా వస్తున్నది. మీరు తొందరగా చావండి. లేకపోతే నేను రాణి గారితో చెప్పిందంతా, అబద్ధం అవుతుంది. ఆమె నాతల తీయిస్తుంది.

గ—నీవు కూడా చావాలె. లేకపోతే నేను రాజు గారితో చెప్పిందంతా అబద్ధం అవుతుంది. అప్పుడు ఆయన నా తల తీయిస్తాడు.

గ—ఎట్లా రా భగవంతుడా ?

ప్ర—ఎట్లా, భగవతీ.

గ—ముందు నీవు చావవే రాజుగారు వస్తున్నారు.

ప్ర—ముందు మీరు చావండి. రాణిగారు వస్తున్నారు.

గ—వినపడుతున్నవా ? (దూరాన వాద్యాలు)

ప్ర—వినపడకేం వినపడుతున్నవి

గ—చావుమరి ?

ప్ర—ముందు మీరు చావండి.

గ—నేనొకమాట చెబుతాను విను ప్రభా. నేను బ్రతికి ఉండాలంటే నీవు రిత్క్షణం చావటం అవసరం.

ప్ర—నేనూ బ్రతికి ఉండాలంటే మీరు చావటం అంటే అవసరం.

గ—సరే ఇద్దరం చద్దాము.

ప్ర—ఇద్దరమూ చద్దాము సరే. ఆ వచ్చిన వాళ్ళకు ఇద్దరం చచ్చిపోయినామని తెలియటం ఎట్లా ?—

గ—‘ఇద్దరం చచ్చాము’ అని ఒక కాయితం మీద వ్రాసి తలుపుకు అంటిద్దాము.

ప్ర—నేను పడుకొని చచ్చి పోతున్నా నండోయ్ వాళ్ళు దగ్గరిలోకి వచ్చిట్లున్నారు.

గ—నేనూ చచ్చాను—నన్నేంజేస్తారు వస్తేమటుకు ?
దూరాన నున్న కోలాహలం బూరాలు కొమ్ములు
డోళ్ళు మొదలై న వాద్యాలు మరిదగ్గరకు వచ్చి ఆగిపోతవి
మహారాజులంగారికి జై

మహారాణిగారికి జై

అనికేకలు.

సేవకులు—

1. లెండి, లెండి రాణిగారువస్తున్నారు !

2. లెండి, లెండి మహారాజులంగారు వస్తున్నారు.

మహారాజు—హా, హాత విధి ! పాపం ఇద్దరూ పోయినారు.

రాణి—నాకేం విజయం కలిగింది ముందు విదూషకుడే పోయినాడు. ఆ విచారంతో ప్రభ గుండెపగిలి చచ్చి పోయింది.

రాజు—అల్లాగ కాదు మహారాణి ముందు ప్రభ పోయింది. నా స్నేహితుడు దుఃఖంతో గుండెపగిలిచనిపోయినాడు.

రాణి—ఎప్పటికీ కాదు. ఆమె ముఖం చూడండి మహారాజా! ఇంకా ఆమె చెక్కిళ్ళపై కన్నీటి ధారలు చారలు కట్టే ఉన్నాయి.

రాజు—అతని కన్నులు ఎల్లాగ వాచి యున్నవో చూడు మహారాణీ. ఇప్పుడే కనుమూసి ఉంటాడు. ఒళ్ళు ఇంకా వెచ్చగానే ఉంది.

రాణి—ఊరు ఏమన్నా అనండి. ముందు పోయింది విదూషకుడు.

రాజు—ముందు ప్రభే పోయింది మహారాణీ.

మంత్రి—ఇద్దరూ పోయినారు ప్రభూ!

వంది—నిజము, నిజము. దేవరవారు పలికింది నిజము.

రాజు—రామయ మంత్రి, ముందు పోయింది ఎవరని నీ అభిప్రాయం?

మంత్రి—ప్రభే అయి ఉంటుంది మహాప్రభూ

రాణి—(కోపంతో)—ప్రభా!

మంత్రి—విదూషకుడే అయి ఉంటాడు తల్లీ!

రాజు—(పెద్దగా విసుగుతో)—ముందు ప్రభ పోయి ఉంటుందయ్యా

మంత్రి—చిత్తం చిత్తం

వంది—మహారాజులం గారికి జయము జయము

రాణి—(పట్టుదలతో)—ముందు విదూషకుడు పోయినాడని చెప్పటంలేదూ!

వంది—రాణిగారికి జయము జయము

మంత్రి—మీ ఇద్దరినూటనిజమే ఇద్దరూ పోయినారు.

రాజు—ముందు ఎవరు ?

రాణి—ముందు ఎవరు ?

మంత్రి—ముందా—మహారాజా— తల్లి—ముందు
ఇద్దరూ పోయి ఉంటారు—

(అందరూ నవ్వుతారు)

రాజు—ఈ విషయం తేలిందాకా నేను లేవను.

రాణి—నేనూ లేవను.

మంత్రి—ఎట్లా తేలుతుంది ప్రభూ ఇద్దరూ పోయి
నారాయ !

రాజు—ఎట్లాగయినా ఈ విషయం తేలాలి !

రాణి—అంతే.

మంత్రి—మహాప్రభూ—వాళ్ళిద్దరూ చచ్చిపోయినారు
అంటే వారి ప్రాణాలు పోయినాయన్నమాట ! చచ్చినవాళ్లు
చచ్చినవాళ్ళే కాని బ్రతికి మాట్లాడలేరు ప్రభూ!

వంది—నిజము నిజము.

మంత్రి—ప్రభూ ఈతడు అప్పులు జేసి చాలా కష్ట
దశలో ఉన్నాడు—చచ్చిపోయినాడు కాబట్టి బ్రతికిపోయినాడు
కాని బ్రతికున్నట్లయితే, అన్యాయంగా చచ్చేవాడు ప్రభూ.

వంది—నిజం ప్రభూ నిజం

రాజు—అయ్యో నా ఆస్థాన కవులలో ఒకరికి ఎంత
ఇక్కట్లు వచ్చిందీ !

రాణి—అయ్యో నా చెలికత్తెలలో ఒకరికి ఎంత ఆపద వచ్చింది ?

రాజు—నేను ఒక మాట చెబుతాను వినండి.

వంది—అంతా వినండి. నిశ్శబ్దము

రా—(ఒక్కొక్కమాట విడిగా జాగ్రత్తగా ఉచ్చరిస్తూ) ఈ ఇద్దరిలో—ఎవరు—ముందు పోయిందీ—నాకు సకారణంగా చెప్పగలిగిన వాళ్ళకు—నేను వెయ్యివరహాలు ఇస్తాను.

రాణి—నిజమే ఈ చిక్కు విడతీసిన వాళ్ళకు నేను ఈ హరిం ఇస్తాను.

వంది—బాగా ఆలోచించుకోండి. ఈ చిక్కు విడదీయగల వాళ్ళు ఎవరై నా ఉంటే ముందుకు రండి.

రాజు—ఎవరు ?

రామయ—నేనుప్రభూ. రామయమంత్రిని నేనుచెప్పగలను. ప్రభముందుచనిపోయింది. నేనుచూచినపుడు ఏదూమకుడు రాయలాడన్నాడు-ఆ బహుమానం నాకురావాలె మహాప్రభూ !

సీ—సీతవస్తున్నది మహారాజా !

రాజు—రాసీతా—ఏమిటి ?

సీత—రామయమంత్రి చెప్పింది అంతాఅబద్ధం మహాప్రభూ - నేను నాకళ్ళతో చూశాను విదూషకుడు చనిపోయి పడిఉండటం ! అప్పుడు ప్రభ బ్రతికేఉంది ముందుపోయింది విదూషకుడు నాకురావాలె మహాప్రభూ ఆబహుమతి !

రాజు—ఎట్లా ఈచిక్కు ఎవరినూ ట నమ్మేది !

సీ—గన్నయ కదులుతున్నాడు ప్రభూ !

రాజు—ఆ విచిత్రం—చచ్చినవాడు బ్రతుకుతాడా !

సీ—అదిగో గన్నయబ్రతికాడు—లేస్తున్నాడు

రాజు—ఏమిటు విచిత్రం !

గన్నయ—మహాప్రభూ.

రాజు—ఏమిగన్నయా. మాట్లాడుతున్నావు కూడానా ?

గన్నయ—అవును మహాప్రభూ. మాట్లాడాలిసిన అవసరం వచ్చింది కనుక మాట్లాడుతున్నాను. మా ఇద్దరిలో ముందుపోయింది తెలియక మీరుచికాకు పడుతూఉంటే, తమనేవక్కుణ్ణి నేను ఎట్లాగ ఊరుకూడుండగలను స్వామీ. ముందుచచ్చిపోయింది నేనేస్వామీ ! వీళ్ళకు ఎవళ్ళకూ తెలియదు. ముందు నేనుచచ్చానుప్రభూ ! అబహుమానం వెయ్యి వరహాలు నాకురావాలె.

వంది—విదూషకుడు బ్రతికేఉన్నాడు—(కేకలు)

గన్నయ—ముందుచచ్చింది నేనేప్రభూ. ప్రథచావ లేదు—

ప్రథ—నేనుచావలేదూ ?— అబద్ధం మహాప్రభూ ఆయన చచ్చిన అరగంటకు నేనూచచ్చాను.

వంది—ప్రథకూడా బ్రతికేఉంది ! (కేక)

రాజు—ప్రథా అయితే మీలో ముందుచచ్చింది ఎవరు చెప్పా ?

ప్రభ—అయినే ముందు పోయినారు ఆతరువాత నేను పోయినాను.

రాజు—సరి—తేలిపోయింది ముందుపోయి దిగన్నయ్య వేయివరహాలు గన్నయకు ఇస్తున్నాను—

రాణి—చిక్కువిడిపోయింది. ప్రభా నిజంచెప్పి చిక్కువిడతీశావు. సంతోషించాను ఇందహారం.

వంది—అన్నయామాత్యులవారు వస్తున్నారు

అన్నయ—(కేకలు) గన్నయ, దుర్మార్గుడు మహా ప్రభూ. పరమదుర్మార్గుడు! ద్రోహి! వంచకుడు.

రాజు—ఎందుచేత—మహామంత్రి?—

అన్నయ—చాలా కథఉంది ప్రభూ ఈగన్నయ దుర్మార్గుడు—నాకు మత్తుమందు ఇచ్చి, చాకలివాళ్ళబండిలో పడేశాడు మహారాజా. చాకలిబట్టల మూటలో కుక్కారు అవమాన పరిచారు!

(అంతా నవ్వు)

రాజు—ఎందుకు వాళ్ళయింటికి వెళ్ళావు?

అన్నయ—గన్నయ లోకులకు బాకీపడ్డాడు, వారం దూర దండనాధునితో చెప్పకొన్నారు. దండనాధుడు గన్నయనుపట్టి చెఱసాలలో పడెయ్యమని ఆజ్ఞ ఇచ్చినాడు—అందుకే వెడితే ఇంత అవమానం చేశాడు ప్రభూ

(నవ్వులు)

రాజు—అన్నయా—ఎందుకు అట్లాచేశాడు?

గన్నయ—అలోకులకు బాకీపడినమాట నిజమే కాని అలోకులను దండయాధుడి దగ్గరకు పంపింది ఈయనే.

ప్రభ—మమ్మలను బాధించాలని మహారాజా అర్థరాత్రివేళవచ్చి చెరసాలకురమ్మని కూర్చున్నాడుప్రభూ !

రాజు—అప్పుడు ఏమైందీ ?

అన్నయ—నాకుమత్తుమందు ద్రాక్షరస లో కలిపి ఇచ్చినాడు ప్రభూ!

ప్రభ—అన్నయమంత్రిగారూ మీరు పొరపడ్డారు.

గన్నయ—అటువంటిదేమీ ఇయ్యలేదు.

అన్నయ—నేను ఒళ్ళు తెలియకుండా పడిపోలేదూ?

గన్నయ—పడిపోయినారు.

అన్నయ—ఎందుకు పడిపోతానూ?

ప్రభ—ఆవిషయం నేను చెబుతాను ప్రభూ.

ప్రభ—అర్థరాత్రివేళ రమ్మన్నరుప్రభూ— బాబూ రేపు సాయింత్రంలావున బాకీలన్నీ తీర్చేసేస్తాము కాస్తగడు వియ్యండి. అని ఎంత బ్రతిమిలాడినా వినలేదు - అప్పుడేంచేసేది ! భగవంతుడా రక్షించవలసినదని ప్రార్థించాను ఆపశంగా అన్నయగారికి.....

గన్నయ—మూర్ఖు వచ్చేసిందిప్రభూ!

ప్రభ—గన్నయఅంతటి సత్పురుషుణ్ణి కష్టాలపాలు చేస్తావా అని భగవంతుడికి కోపంవచ్చి ఆమూర్ఖు పంపిడంటాడు ప్రభూ!

గన్నయ—అప్పుడు మేము ఇదేంకర్మంరా...

ప్రభ—ఎట్లారా భగవంతుడా!

గన్నయ—అని భయపడిపోయి.

ప్రభ—అయిన్ను తీసికెళ్ళి వీధిలోఉన్నబండిలో పడు కో పెట్టాము.

గన్నయ—వాళ్ళు నైద్యశాలకు తీసికొనిపోతారను కొన్నాము ప్రభూ!

రాజు—నిజమేనా అన్నయా?

అన్నయ—అంతా అబద్ధమేప్రభూ!

రాజు—అబద్ధాలయిగా చాలా తనూమాగా కల్పించారు—కాసేపు నవ్వుకోవచ్చు. అన్నయా, గన్నయ నిను అననూనపరచినాడని అనుకోవద్దు. తనూమాకు చేసినపని అది. అన్నయా జీవితం కాళరాక్షలాగ గంభీరంకాదు సుమీ! మెరుపులు లాంటి చిన్నచిన్న పిసోదాలు జీవితానికి ఆనందాన్ని ఇస్తాయని గ్రహించు. ఈ గన్నయను మనఃపూర్వకంగా తీసుచి దీనించు.

గన్నయా! అన్నయను అవమాన పరచినందులకు నిన్ను తీసుంచాను—కాని దొంగ ఏడ్పులువడ్చి దొంగచావులు చచ్చినందుకుమాత్రం మిమ్ములను శిక్షించకమానను. ఎందుకు అల్లాంటిచావులు చచ్చారు? చెప్పు.

గ—తీసుంచండి మహాప్రభూ మనిషి అయిన తరువాత ఎన్నిచావులుచావంది గజుస్తుంది మహాప్రభూ!

ప్రభ—ఎన్ని ఏడ్పులు ఏడవంది గడుస్తుంది మహారాజా !

గ—మీకు వినోదం కల్పించటానికే ఈచావులు చచ్చాం మహాప్రభూ!

ప్ర—జీవితం అంటేనే కొన్నిచావులు మహారాణీ !

వంది—నిజం నిజం మహాసత్యం వెల్లడించారు ఏదూ షకదంపతులు.

రాజ—సరే మీరు చెప్పింది విన్నాను. మీకు ఇచ్చే శిక్ష ఇది గన్నయా. అబద్ధాలు ఆడటంలో నీకు ఉన్న ప్రజ్ఞ కవిత్వంలోకి పోసి అక్కడ రాణిస్తుంది. ఇక మనుగడ గడవటానికి చావులు చావవలసిన అవసరం లేకుండా నేను చూస్తాను. ప్రతిసంవత్సరమూ ఇల్లాంటి దొంగనాటకం ఒకటి ఆడి మాకు ఆనందం కలుగ జేయ్యి. ఇదే నీకు శిక్ష.

గ—
ప్ర— { ధన్యులం మహాప్రభూ! ధన్యులం.

మం గ శం.

